

Rautalammin kunnan elinvoimaselvitys

LOPPURAPORTTI 5.4.2022

P44338

FCG

ALKUSANAT

Rautalammin kunnan elinvoimaselvityksen tavoitteena on löytää yhteinen näkemys ja määritellä suuntaviivat Rautalammin kunnan kehittämiselle ja elinvoiman lisäämiselle. Selvityksessä kuvataan Rautalammin nykytilanne ja kehittämistarpeet, arvioidaan Rautalammin nykyisten ja uusien elinkeinotoimintojen kehittämismahdollisuuksia ja niiden kytkeytymistä muun muassa asumiseen, virkistysmahdollisuuksiin ja hyvinvointiin. Selvitys kytkeytyy Itä-Suomen yliopiston vetämään CORE-hankkeeseen, jossa tutkitaan yhteistoiminnallisuutta ympäristöpäätöksenteossa.

Selvityksen kohdealueena on Rautalammin kunnan alue, mutta nykytilannetta ja kehitysnäkymiä on tarkasteltu myös seututasolla. Selvitys on tehty olemassa olevaan lähtöaineistoon, uusimpiin tilasto- ja rekisteriaineistoihin sekä paikkatietoanalyysiin perustuen.

Työn yhteydessä toteutettiin kunnan nettisivuilla sähköinen kysely Rautalammin asukkaille, vapaa-ajan asukkaille ja yrityksille. Kyselyllä selvitettiin asukkaiden ja yritysten näkemyksiä Rautalammin nykytilanteesta ja kehittämistarpeista sekä ideoita Rautalammin elinvoiman lisäämiseksi. Kyselyyn vastasi 120 henkilöä.

Työn yhteydessä järjestettiin myös kaksi elinvoimailtaa Rautalammin asukkaille ja päättäjille. Ensimmäinen elinvoimailta pidettiin 1.3.2022 ja siihen osallistui 38 henkilöä. Toinen elinvoimailta pidettiin 15.3.2022 ja siihen osallistui 25 henkilöä.

Elinvoimaselvitys on tehty Rautalammin kunnan toimeksiannosta FCG Finnish Consulting Group Oy:ssä. Selvityksen ohjausryhmään ovat kuuluneet Rautalammin kunnasta Merja Koivula-Laukka, Anu Sepponen, Matti Kärkkäinen ja Iiro Lyytinen. FCG:ltä työhön ovat osallistuneet Taina Ollikainen, Asta Nupponen (kysely) ja Mikko Salminen (karttatarkastelut).

1. NYKYTILANNE JA KEHITYSNÄKYMÄT

ALKUSANAT...2

1. NYKYTILANNE JA KEHITYSNÄKYMÄT...3

1.1. Väestö ja asumisen sijoittuminen...4

1.2. Työpaikat ja työpaikkarakenne...6

1.3. Työllisyystilanne ja koulutustaso...7

1.4. Suunnittelutilanne...8

1.5. Reunaehdot...11

2. KEHITTÄMISKYSELYN TULOKSET...12

2.1. Vastaajien taustatietoja...13

2.2. Etätyö ja muuttohalukkuus...14

2.3. Arvioita Rautalammin...15

2.4. Rautalammin vetovoimatekijät...22

2.5. Rautalammin kehittämistarpeet...23

2.6. Rautalammin kunta 20 vuoden kuluttua...25

2.7. Rautalammin vetovoima-alueet...26

3. RAUTALAMMIN ELINVOIMAN KEHITTÄMINEN...29

3.1. Tavoitteet...30

3.2. Toimenpiteet...31

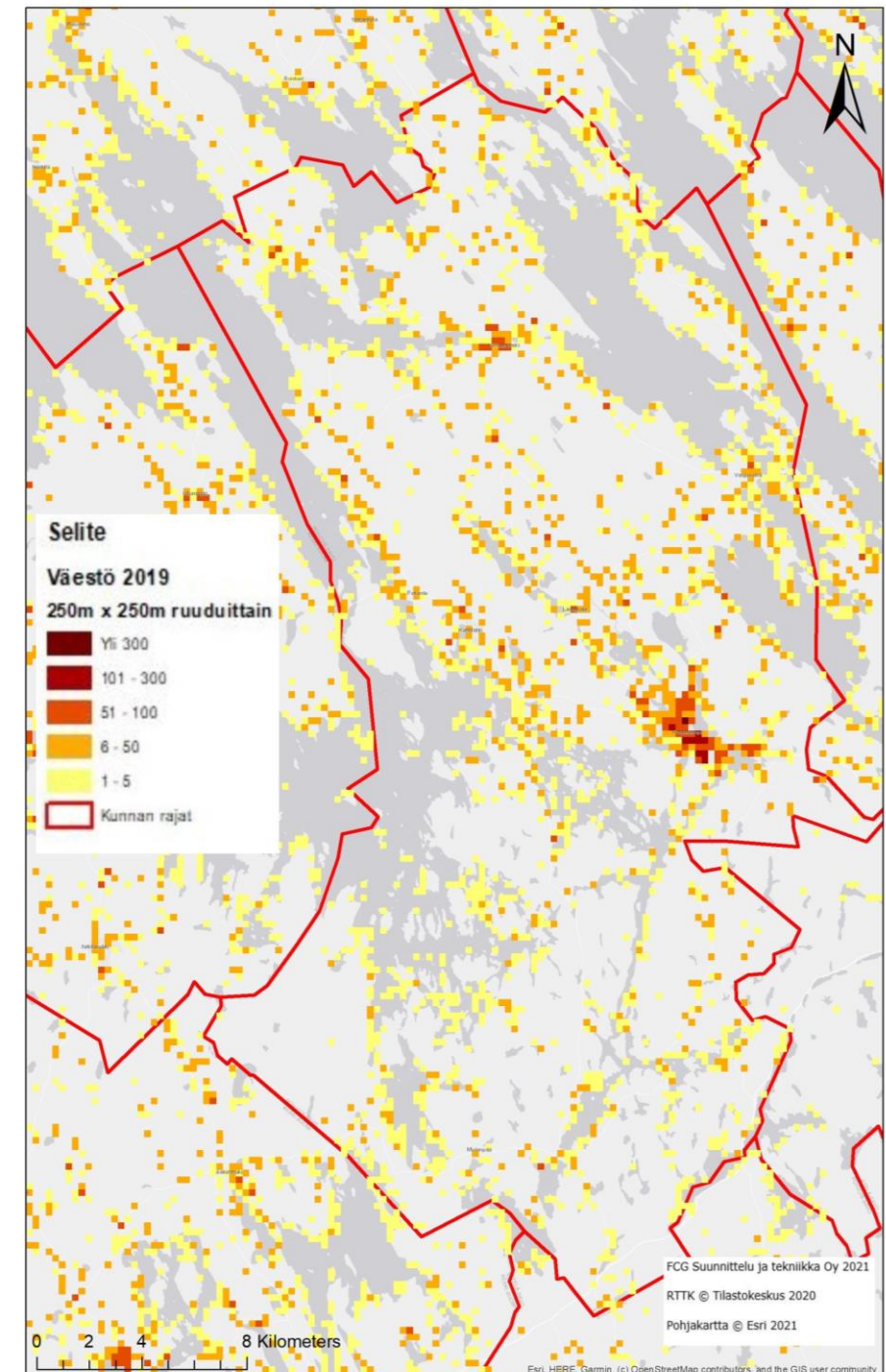
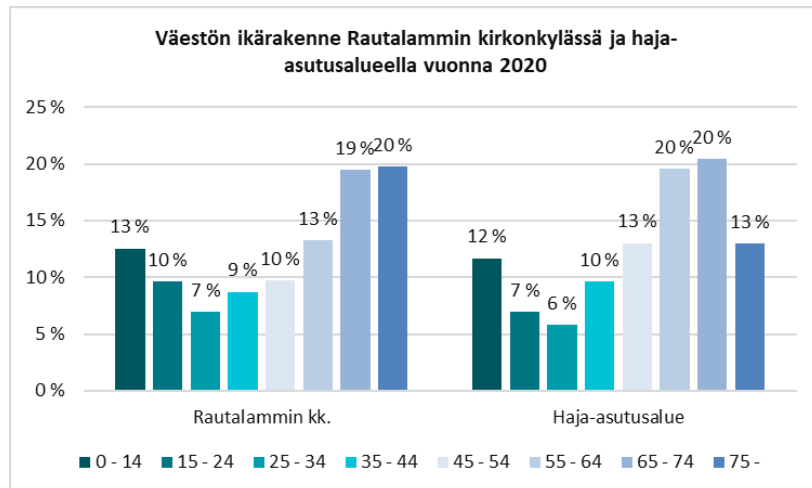
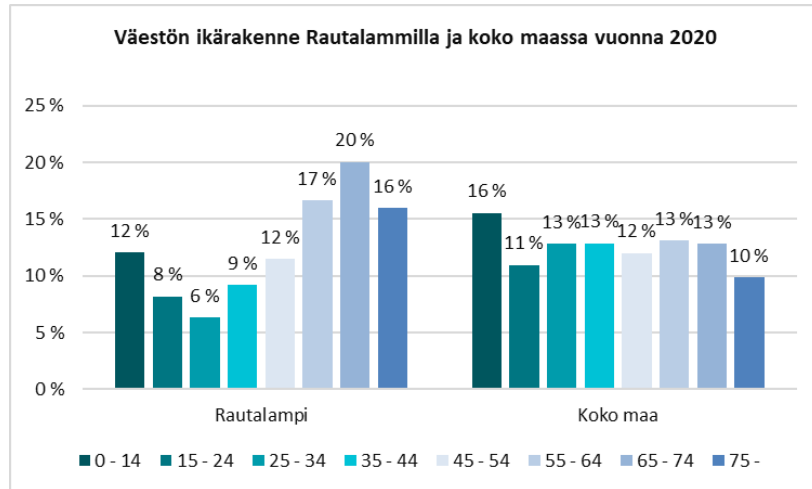
3.3. Yhteenveto...36

1.1. Väestö ja asumisen sijoittuminen

Rautalammin väestömäärä oli vuoden 2020 lopussa **3 053 asukasta** ja taajama-aste 47,8 %. Kunnan ainoa taajama on Kirkonkylä, jossa asui 1 444 asukasta vuoden 2020 lopussa.

Rautalammin asukkaiden keski-ikä oli **51 vuotta**, joka on korkeampi kuin koko maassa keskimääräin (43 vuotta). Koko maahan verrattuna Rautalammissa on alle 45-vuotiaiden osuus pienempi, 45-54-vuotiaiden osuus yhtä suuri ja yli 54-vuotiaiden osuus suurempi kuin koko maassa keskimääräin.

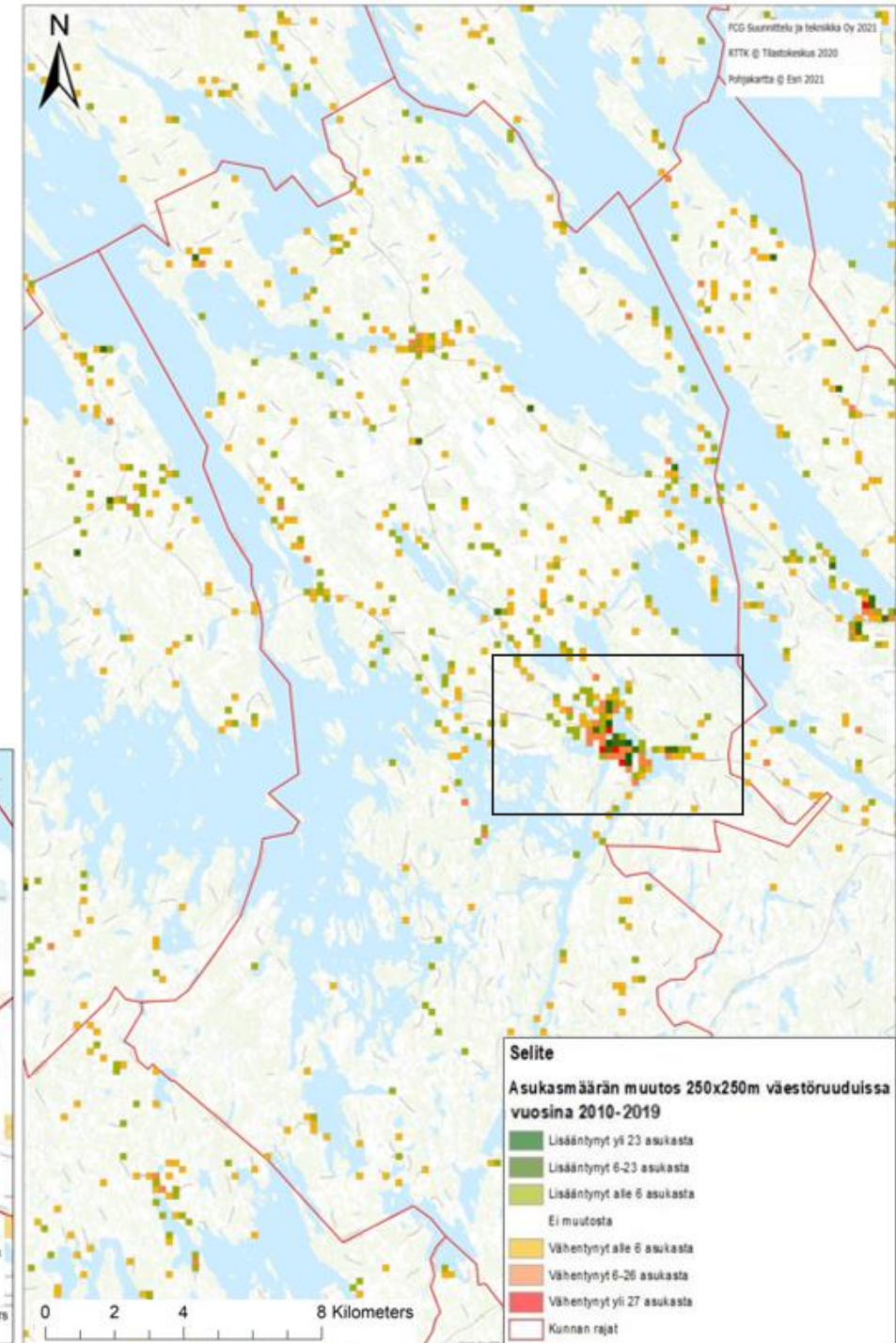
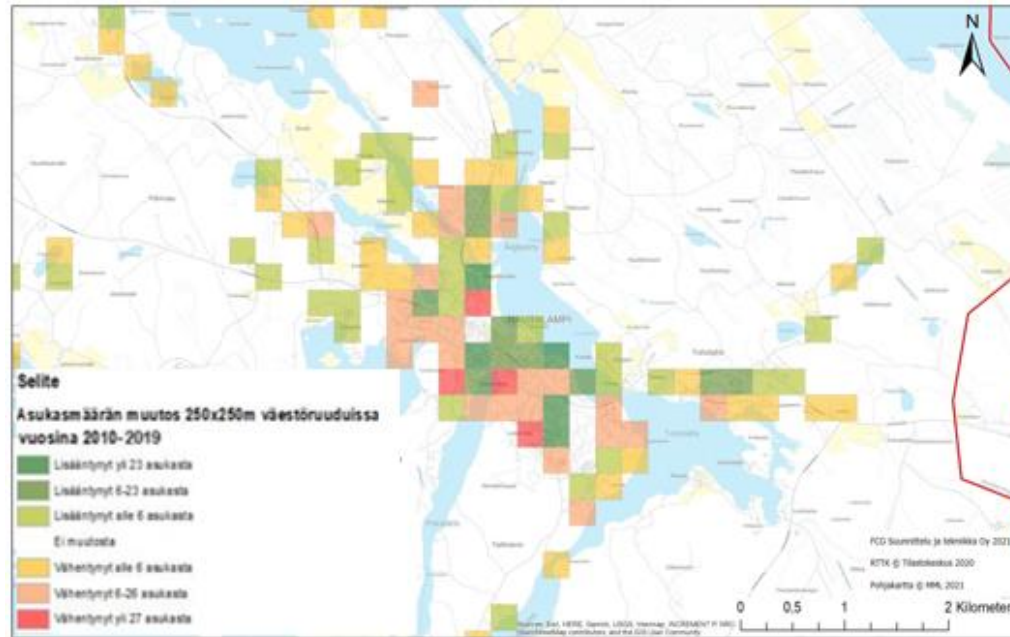
1.1. Väestö ja asumisen sijoittuminen

Rautalammin väestömäärä on vähentynyt vuosina 2010-2020 yhteensä 422 asukasta (-12 %). Vastaavana aikana koko maan väestömäärä on lisääntynyt jonkin verran (+3 %).

	Väestömäärä (31.12.)		Muutos 2010-2020	
	2010	2020	lkm	%
Rautalampi	3 475	3 053	-422	-12 %
Sisä-Savon seutukunta	15 205	13 459	-1 746	-11 %
Koko maa				3 %

Tilastokeskuksen uusimman (2021) väestöennusteen mukaan Rautalammin väestömäärä vähenee myös tulevina vuosina. Vuonna 2040 Rautalammilla on ennusten mukaan 2 390 asukasta eli 663 asukasta (-22 %) vähemmän kuin vuonna 2020.

	Väestömäärä (31.12.)		Muutos 2020-2040	
	2020	2040	lkm	%
Rautalampi	3 053	2 390	-663	-22 %
Sisä-Savon seutukunta	13 459	10 726	-2 733	-20 %
Koko maa				1 %

1.2. Työpaikat ja työpaikkarakenne

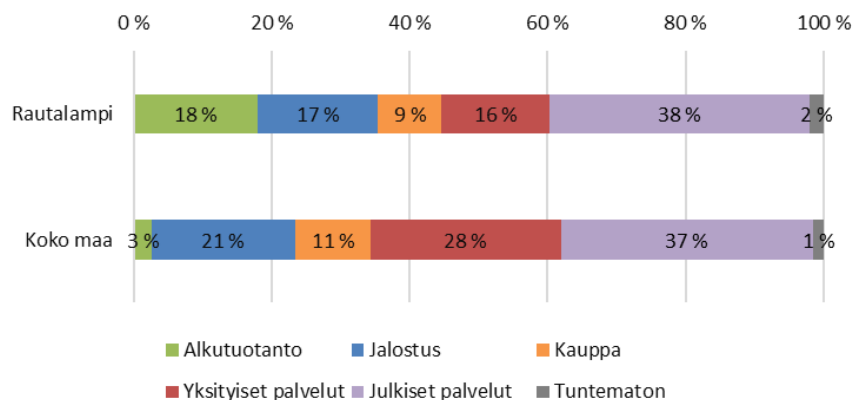
Rautalammilla oli **892 työpaikkaa** vuoden 2019 lopussa. Työpaikkojen määrä on vähentynyt vuosina 2010-2019 yhteensä 143 työpaikkaa (-14 %). Vastaavana aikana koko maan työpaikkamäärä on hieman lisääntynyt (+2 %).

Rautalammin työpaikat ovat keskittyneet kirkonkylään ja sen lähialueille.

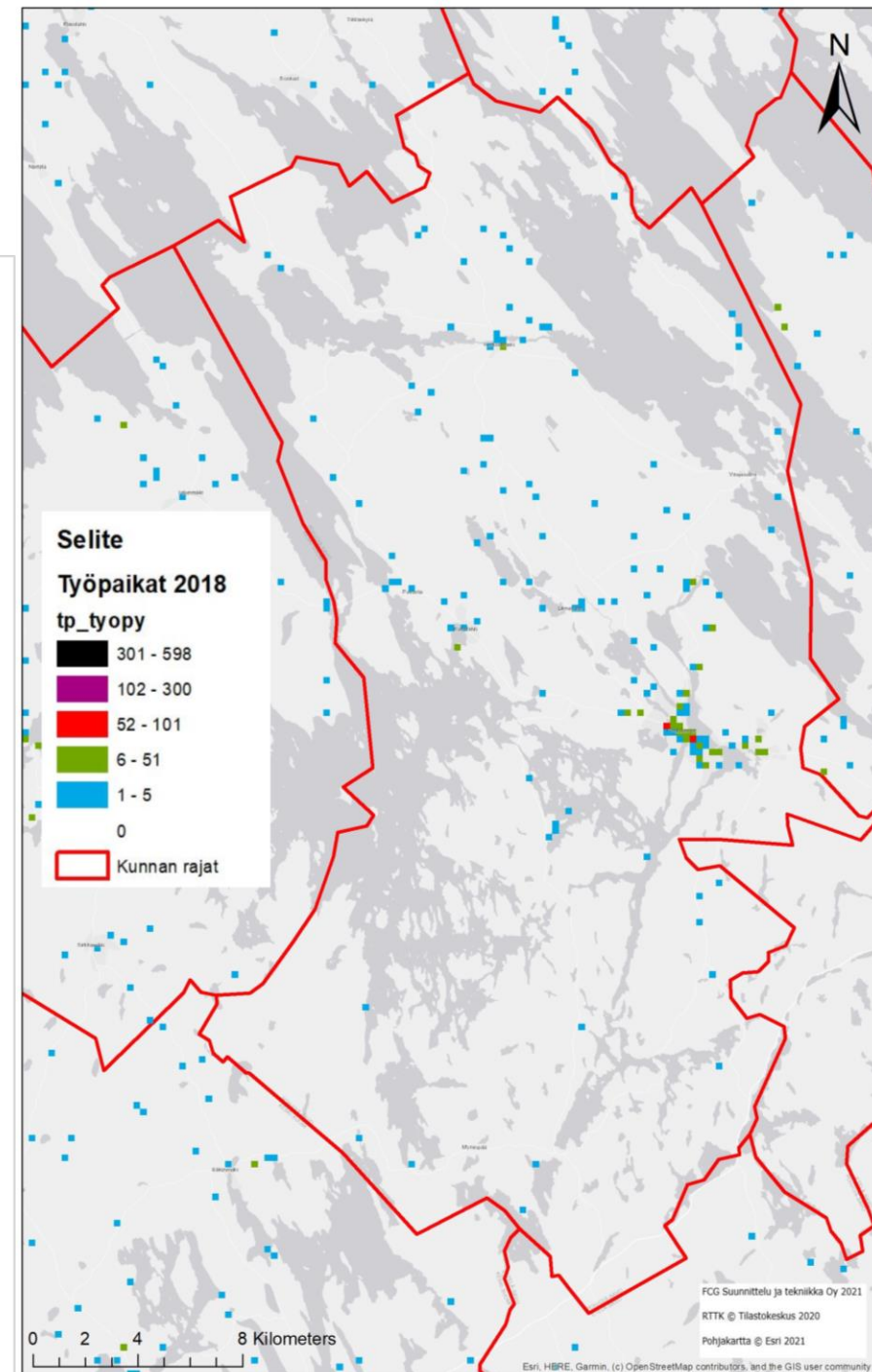
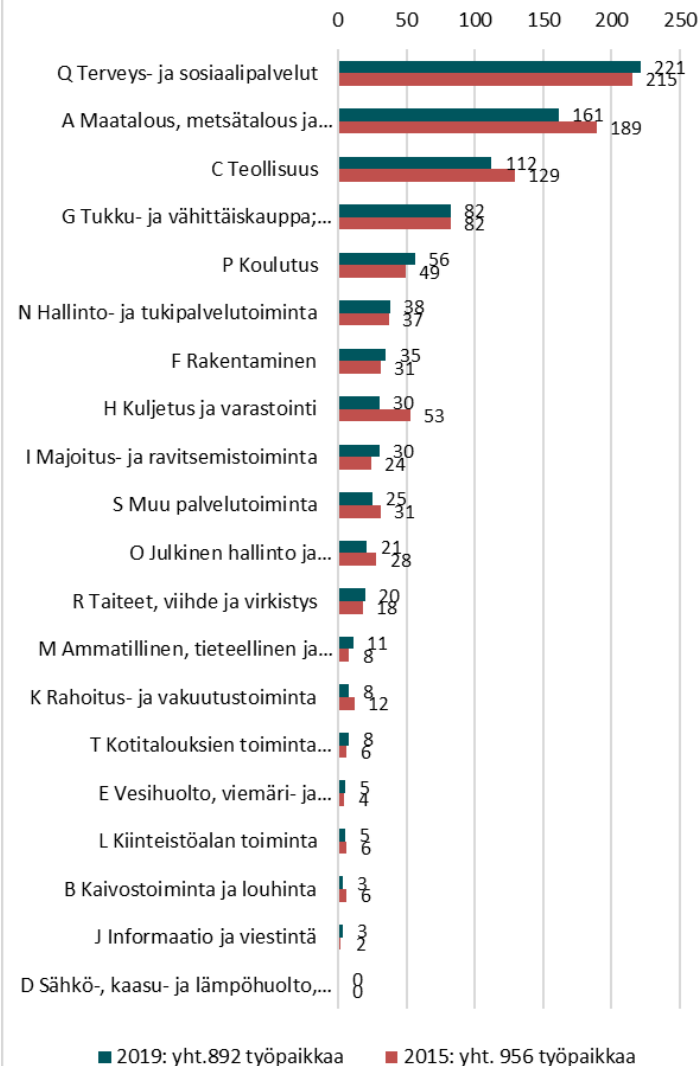
	Työpaikat (31.12.)		Muutos 2010-2019	
	2010	2019	lkm	%
Rautalampi	1 035	892	-143	-14 %
Sisä-Savon seutukunta	4 782	4 209	-573	-12 %
Koko maa				2 %

Rautalammin työpaikkarakenteessa korostuvat alkutuotanto ja palvelut, joilla oli vuoden 2019 lopussa valtaosa (81 %) Rautalammin työpaikoista. Jalostustyöpaikkojen osuus oli 17 %. Rautalammin alkutuotannon työpaikkojen osuus oli suurempi, jalostustyöpaikkojen osuus jonkin verran pienempi ja palvelutyöpaikkojen osuus selvästi pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Merkittävin työllistäjä Rautalammilla on sote-ala, jolla toimii paljon myös yksityisiä yrityksiä, ja jonka työpaikkamäärä on vuosina 2015-2019 lisääntynyt. Muita aloja, joilla työpaikkamäärä on vastaavana aikana lisääntynyt ovat mm. koulutuspalvelut, rakentaminen sekä majoitus- ja ravitsemispalvelut

Työpaikkarakenne vuonna 2019 Rautalammilla ja koko maassa

Rautalammin työpaikat toimialoittain (Tilastokeskus)

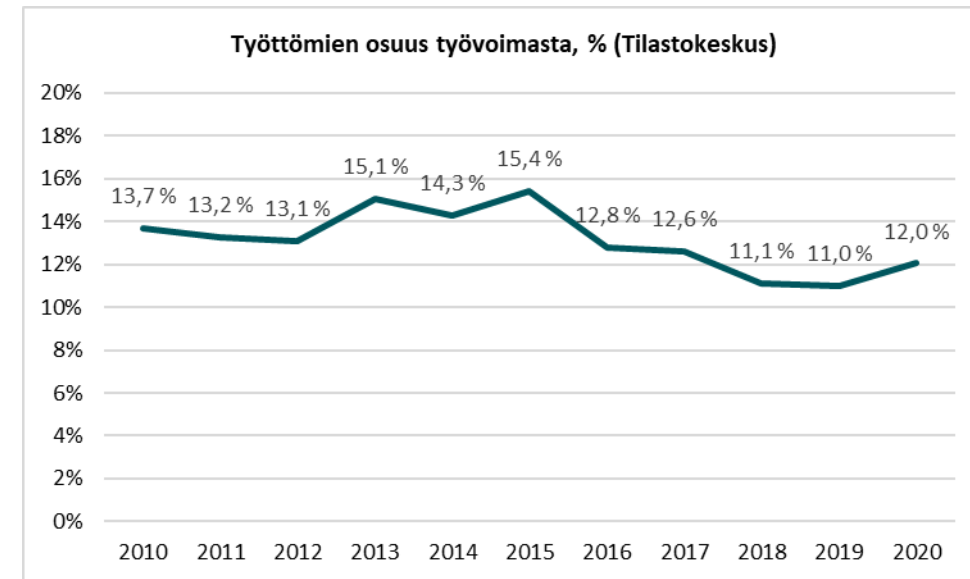
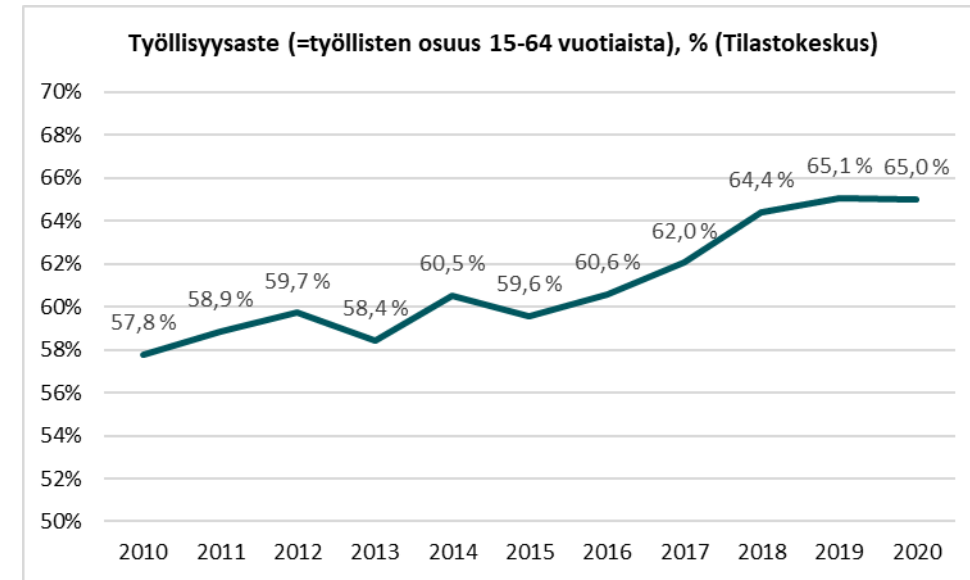
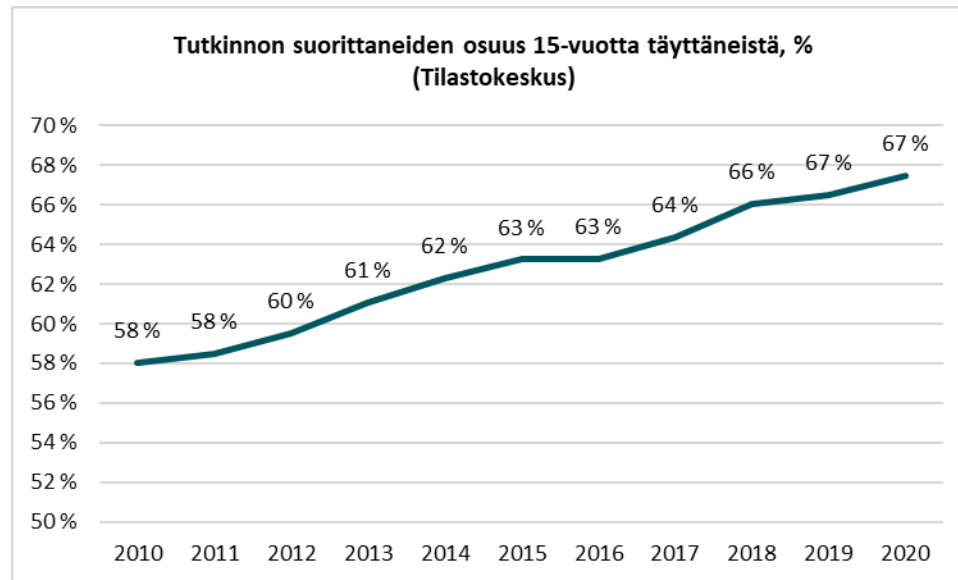

1.3. Työllisyystilanne ja koulutustaso

Rautalammin työllisyysaste (=työllisten osuus 15-64-vuotiaista) oli 65 % vuonna 2020. Työllisyysaste kasvanut vuodesta 2010, jolloin työllisyysaste oli 57,8 %.

Työttömien osuus työvoimasta oli Rautalammillla 12 % vuonna 2020. Osuus on laskenut vuoden 2015 jälkeen ja oli alhaisimmillaan vuonna 2019, 11 %.

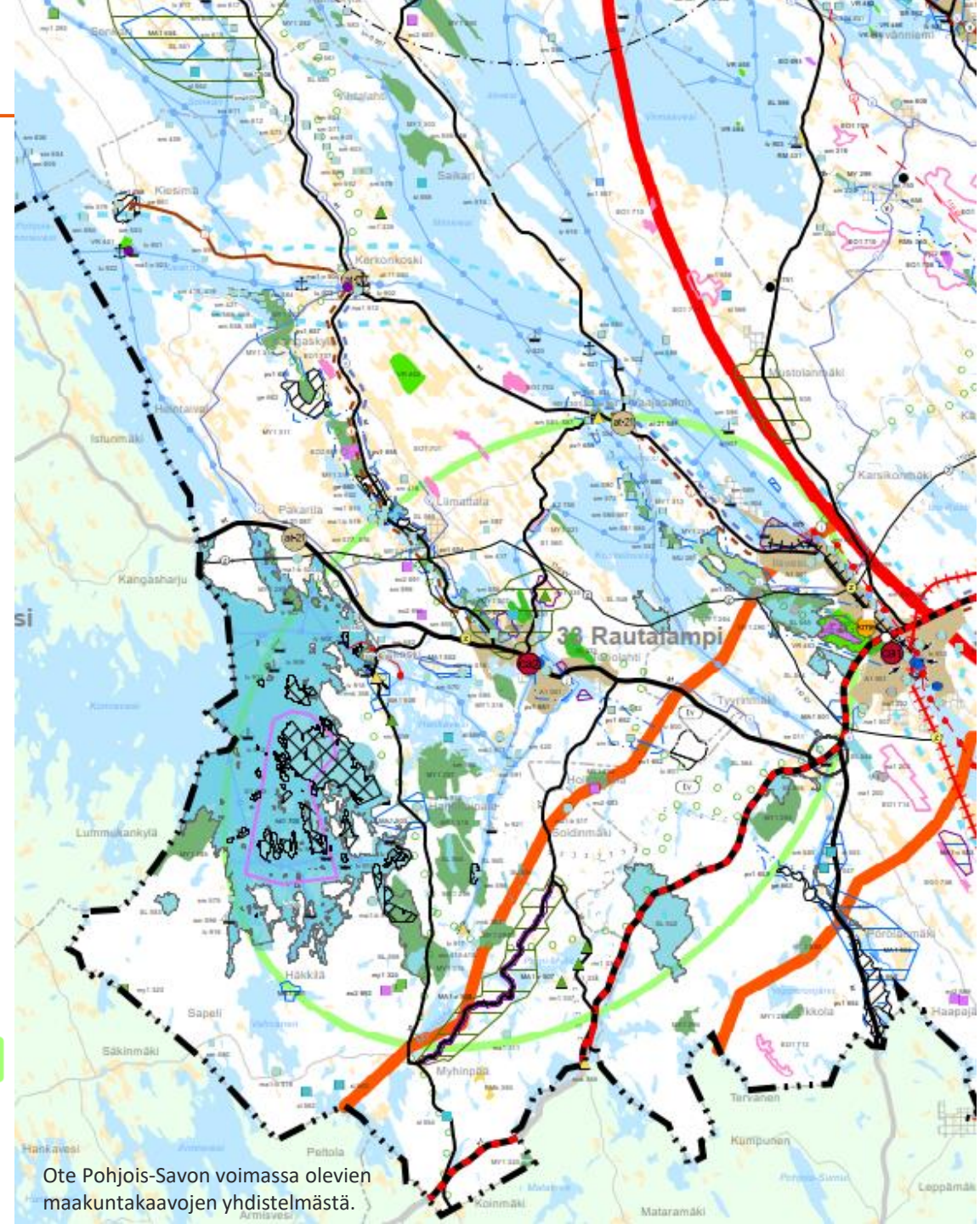
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneistä oli Rautalammillla 67 % vuonna 2020. Tutkinnon suorittaneiden osuus on kasvanut vuosina 2010-2020 nopeammin kuin koko maassa keskimäärin.

1.4. Suunnittelutilanne

Pohjois-Savon voimassa olevissa maakuntakaavoissa on osoitettu Rautalammin alueelle mm. seuraavia merkintöjä:

- Seudullisesti merkittävä keskustatoimintojen alakeskus (ca): Kirkonkylä
- Kyläalueet (at): Kerkonkoski, Pakarila ja Vaajasalmi
- Kalanviljelylaitos (E2): Tyyrinvirta
- Maa-ainesten ottoalueet, turvetuotantoon soveltuvat alueet (EO1, EO2): useita kunnan pohjoisosassa
- Tuulivoima-alue (tv): Tervalamminvuori
- Suojelualueet (S1, SL, sl): 16 kpl
- Muinaismuistokohteet (sm): 65 kpl
- Rakennussuojelukohteet (sr): 2 kpl
- Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue (MA1, ma1): 33 kpl
- Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY1): 23 kpl
- Matkailuun ja virkistykseen liittyviä aluevarauksia:
 - Satama, laituri, venevalkama, rantautumispaikka tms. (lv): 19 kpl
 - Matkailupalveluiden kohde (Rm1): 6 kpl
 - Virkistyskalastusalue (RMk): 1 kpl ja Virkistyskalastuskohde (Rmk): 4 kpl
 - Virkistysalue (VL) 2 kpl ja Retkeily- ja ulkoilualue (VR): 2 kpl
 - Maakunnallinen virkistys- ja matkailuvyöhyke (vm): 1 kpl, kaavamääräyksen mukaan Konnevesi-Linthaarju vyöhykkeen kehittämiseksi alueen kuntien tulisi tehdä maakuntarajan ylittävää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa alueen kestäväksi hyödyntämiseksi matkailussa ja virkistyskäytössä.
- Erityisesti suojelualueet ja pohjavesialueet tulee ottaa huomioon kunnan maankäytön ja elinkeinojen kehittämisessä.

Ote Pohjois-Savon voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmästä.

1.4. Suunnittelutilanne

Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaihe, luonnos 15.12.2021, kaksi vaihtoehtoa: VE1 Kyvykäs uudistuja ja VE2 Rohkea kasvaja

VE1: Kyvykäs uudistuja

Rautalammin eteläosaan, Etelä-Konneveden kansallispuiston eteläpuolelle on osoitettu laaja viherverkosto, jonka säilyminen yhtenäisenä tulee kaavamääräyksen mukaan turvata

Vesimatkailun kehittämisalue on osoitettu Rautalammin alueella Kerkonjoki-Kerkonkoski-Kiesimä vyöhykkeelle. Kehittämisalue ulottuu etelässä Suonenjoelle ja pohjoisessa Tervoon ja sieltä edelleen Keiteleelle ja Pielavedelle.

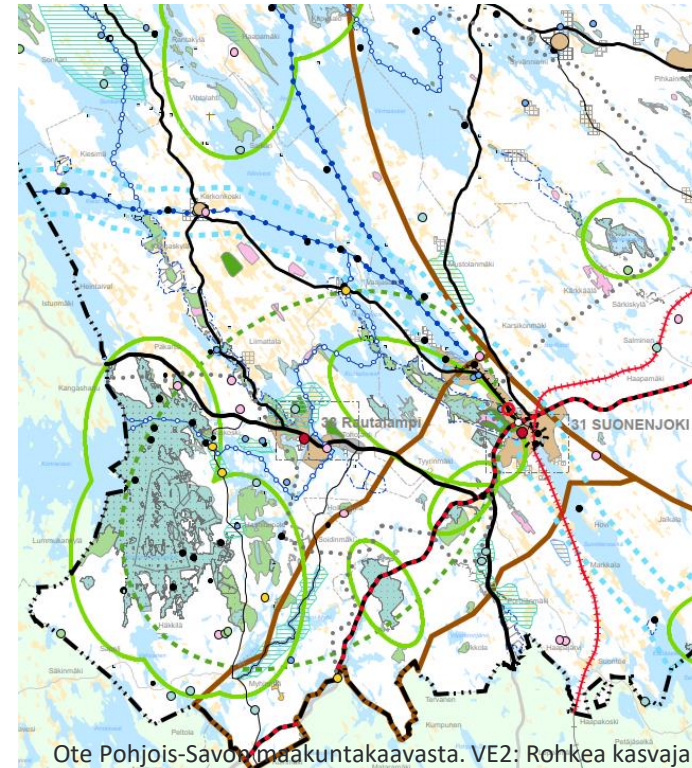
Ote Pohjois-Savon maakuntakaavasta. VE1: Kyvykäs uudistaja.

VE2: Rohkea kasvaja

Laaja viherverkosto on osoitettu Konneveden ympärille ja Rautalammin eteläosaan. Pienempiä viherverkostoja on osoitettu Keurunmäki-Haavikkolehdon natura-alueen ympärille ja Rautalammin ja Suonenjoen taajamien välimaastoon. Viherverkostojen yhtenäisyyden säilyminen tulee kaavamääräyksen mukaan turvata

Vesimatkailun kehittämisalue on osoitettu Rautalammin alueella Kerkonjoki-Kerkonkoski-Kiesimä vyöhykkeelle. Kehittämisalue ulottuu etelässä Suonenjoelle.

Maakunnallinen virkistys- ja matkailuvyöhyke ulottuu Suonenjoelta Etelä-Konneveden kansallispuiston alueelle.

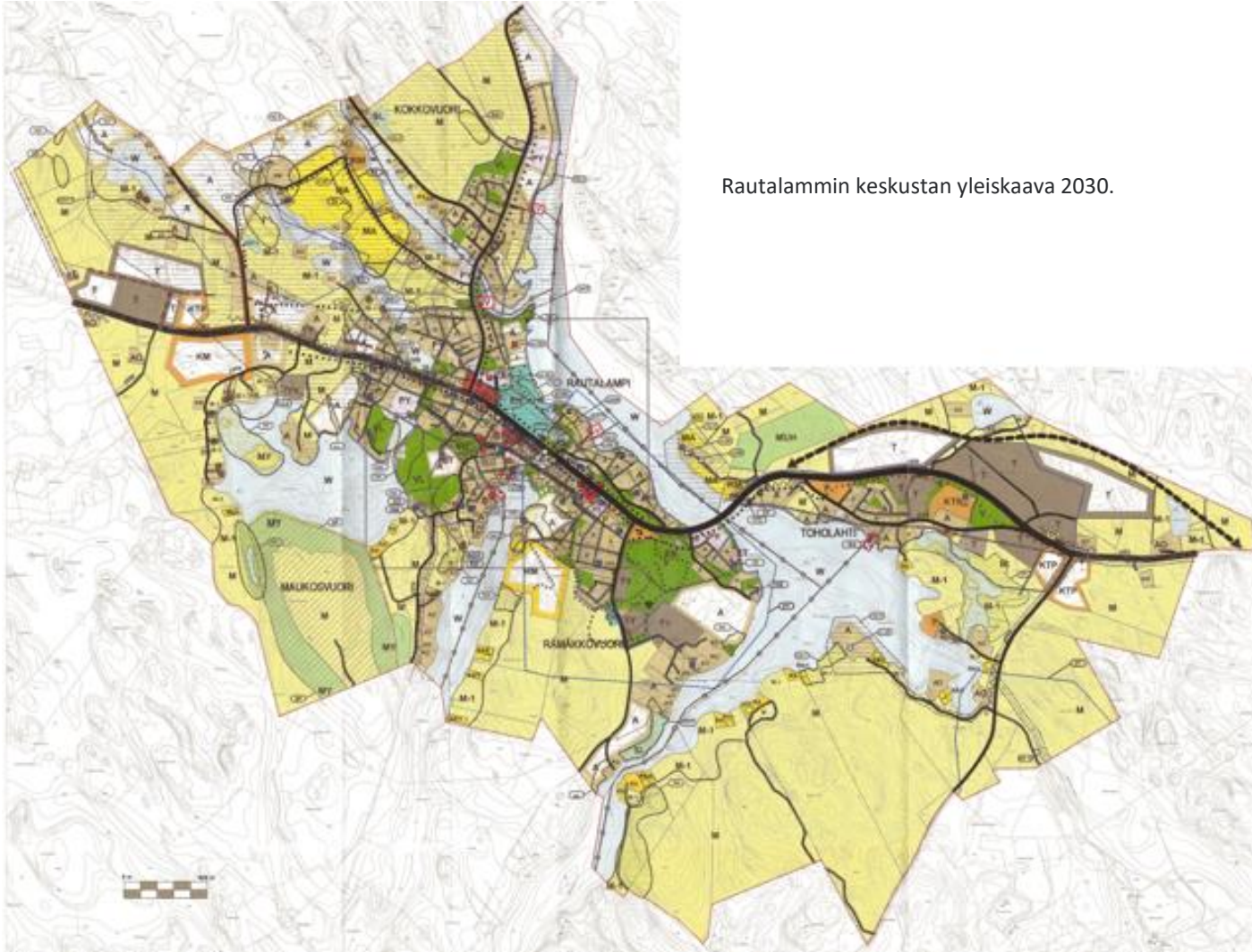
Ote Pohjois-Savon maakuntakaavasta. VE2: Rohkea kasvaja.

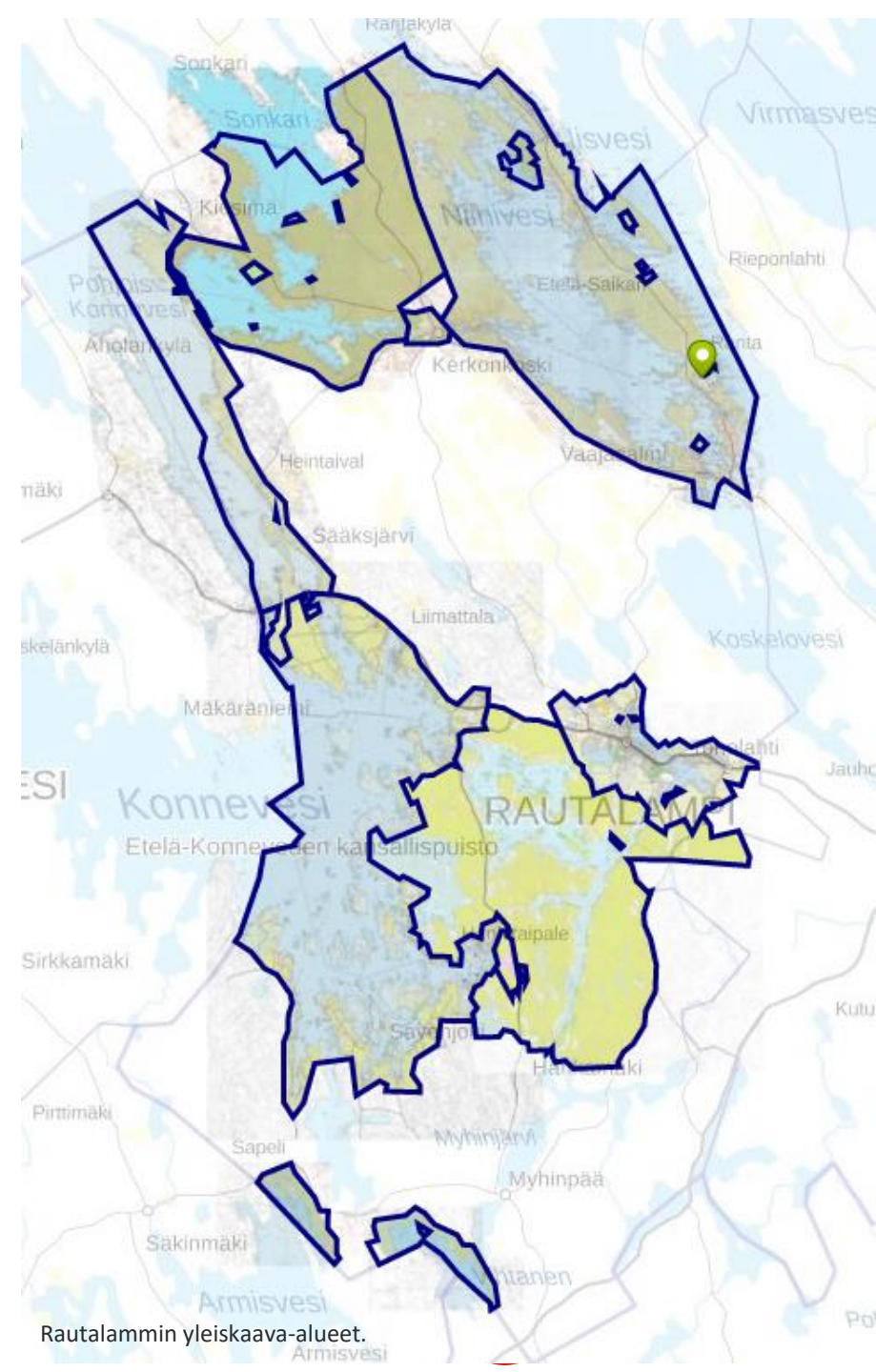
1.4. Suunnittelutilanne

Rautalammin yleiskaavat ja rantaosayleiskaavat

Suurella osalla kuntaa on voimassa oleva yleiskaava tai rantayleiskaava. Kaavat mahdollistavat kunnan kehittämisen: uudet matkailu- ja virkistysalueet, uudet asumisen ja vapaa-ajan asumisen alueet, uudet yritysalueet

Rautalammin keskustan yleiskaava 2030.

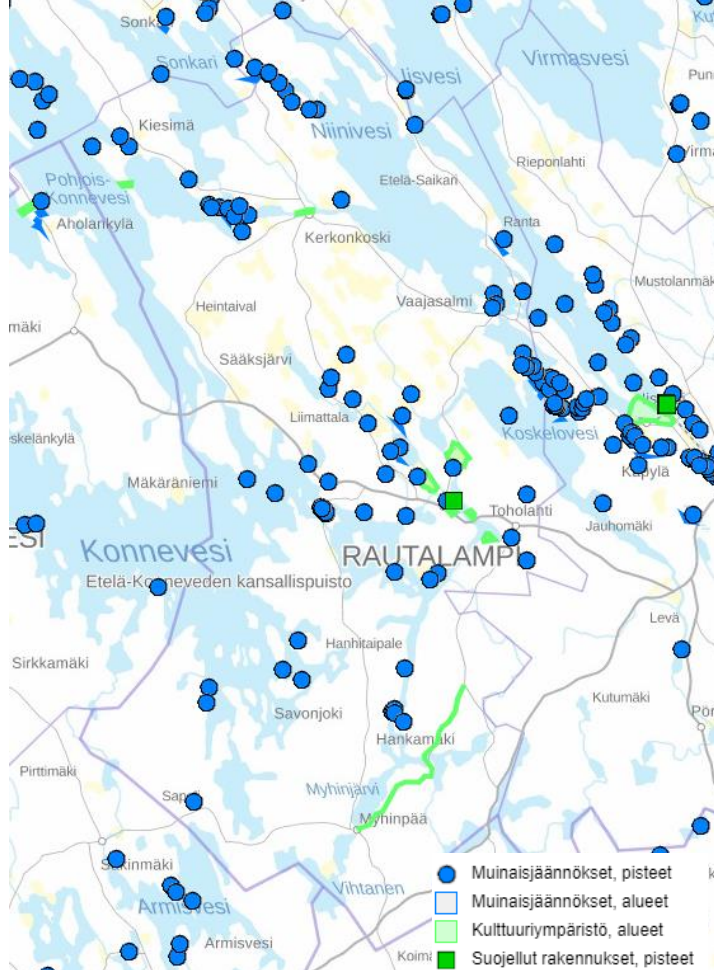
Rautalammin yleiskaava-alueet.

1.5. Reunaehdot

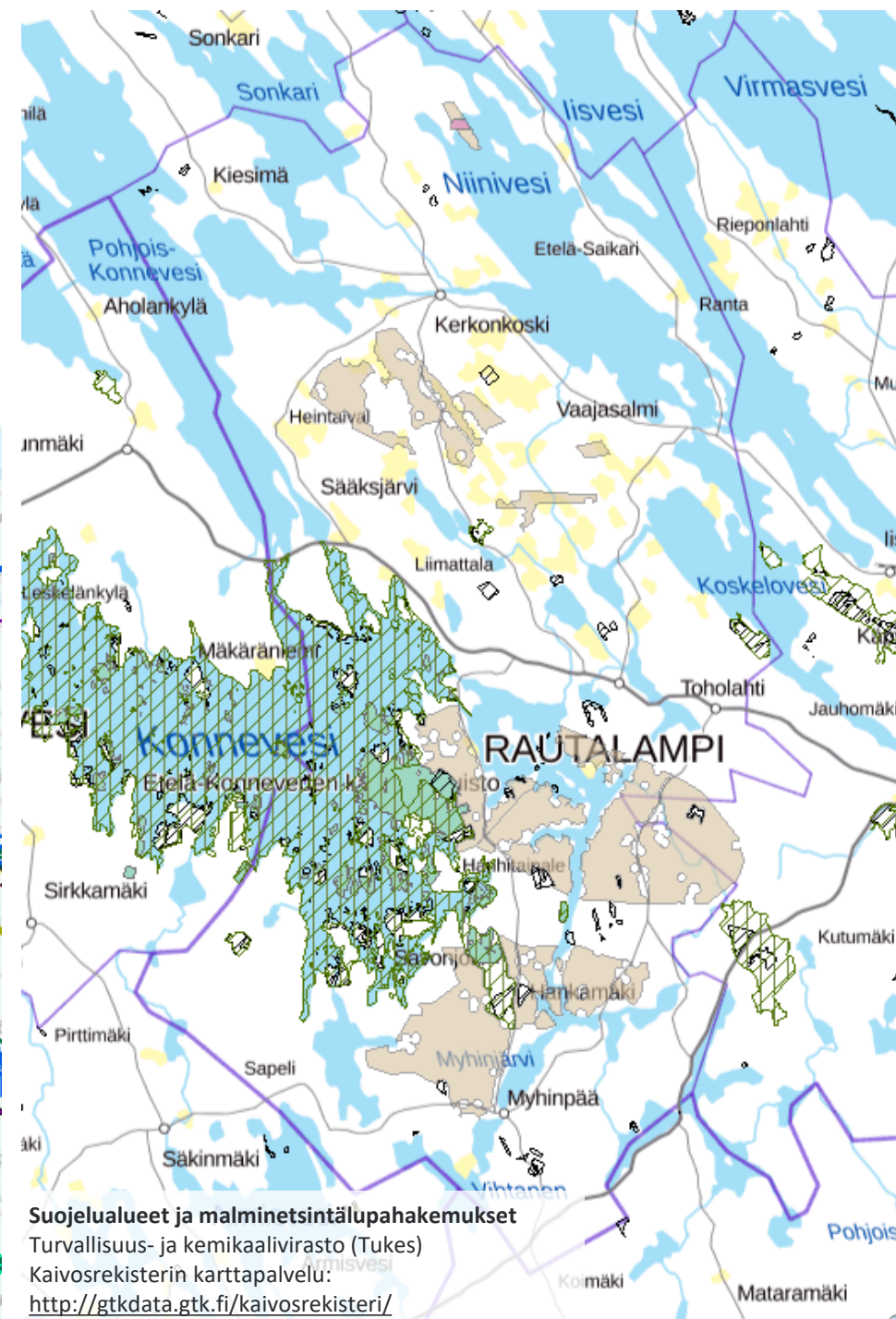
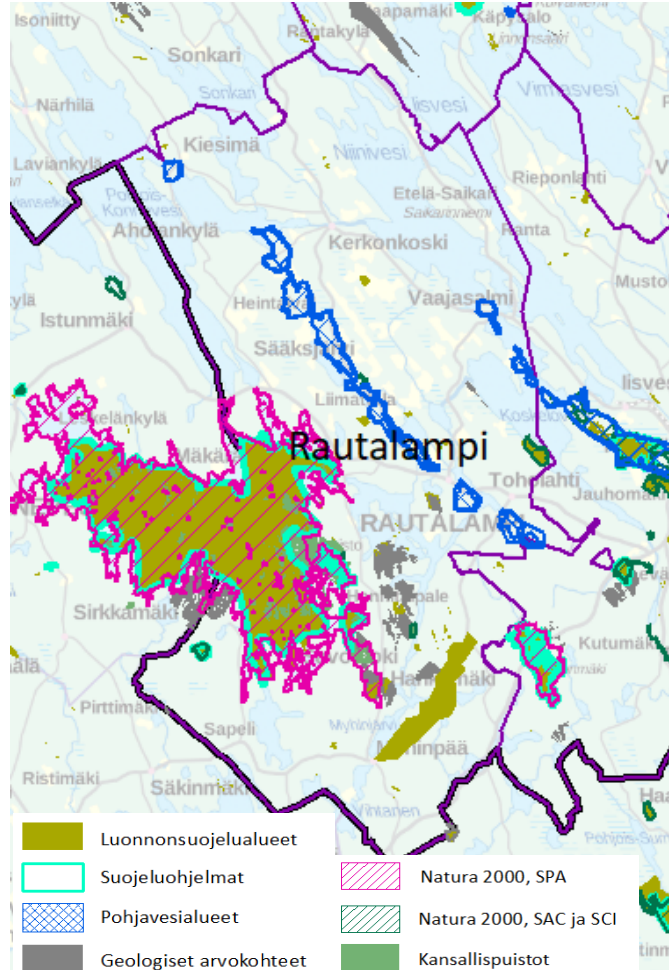
Rautalammin alueella on paljon suojeltavia kulttuuriympäristöjä, muinaisjäännöksiä, rakennuksia ym. kohteita sekä suojelualueita ja pohjavesialueita, jotka on otettava huomioon maankäytön suunnittelussa.

Alueet, joilla on vireillä malminetsintäluvahakemuksia, sijoittuvat kunnan eteläosassa suojelualueiden ja vesistöjen läheisyyteen. Kunnan pohjoisosassa alueet, joilla on vireillä malminetsintäluvahakemuksia, sijoittuvat viereen. Pohjavesialueet on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavassa tärkeinä (1. lk) tai vedenhankintaan soveltuvina (2. lk) pohjavesialueina (pv1).

Suojeltavat muinaisjäännökset, kulttuuriympäristöt ja rakennukset

Suojelualueet ja pohjavesialueet

Suojelualueet ja malminetsintäluvahakemukset

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)

Kaivosrekisterin karttapalvelu:

<http://gtkdata.gtk.fi/kaivosrekisteri/>

2. KEHITTÄMISKYSELYN TULOKSET

ALKUSANAT...2

1. NYKYTILANNE JA KEHITYSNÄKYMÄT...3

- 1.1. Väestö ja asumisen sijoittuminen...4
- 1.2. Työpaikat ja työpaikkarakenne...6
- 1.3. Työllisyystilanne ja koulutustaso...7
- 1.4. Suunnittelutilanne...8
- 1.5. Reunaehdot...11

2. KEHITTÄMISKYSELYN TULOKSET...12

- 2.1. Vastaajien taustatietoja...13
- 2.2. Etätyö ja muuttohalukkuus...14
- 2.3. Arvioita Rautalammin kunnasta...15
- 2.4. Rautalammin vetovoimatekijät...22
- 2.5. Rautalammin kehittämistarpeet...23
- 2.6. Rautalammin kunta 20 vuoden kuluttua...25
- 2.7. Rautalammin vetovoima-alueet...26

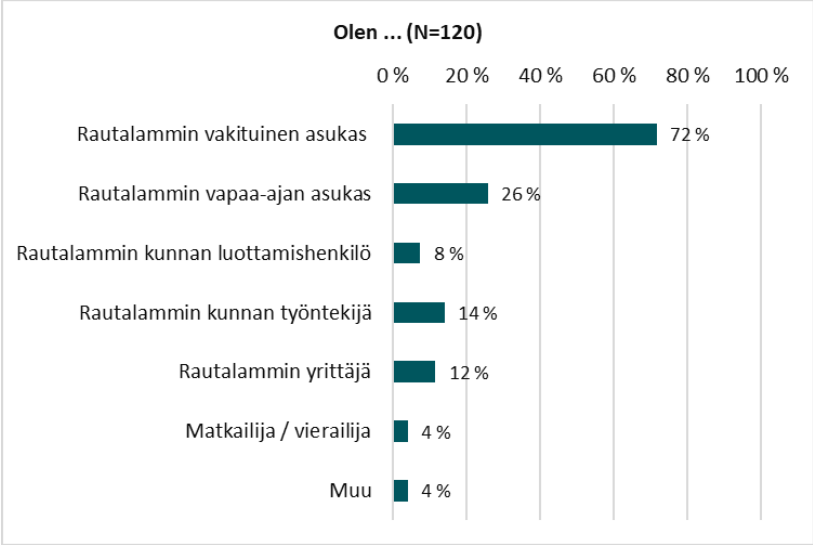
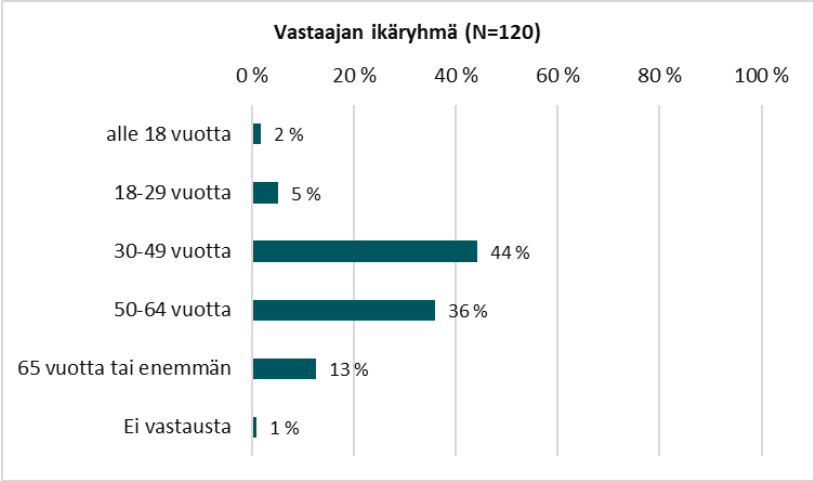
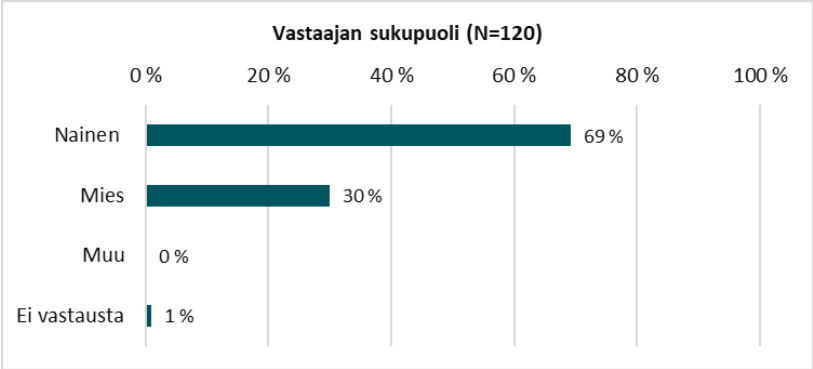
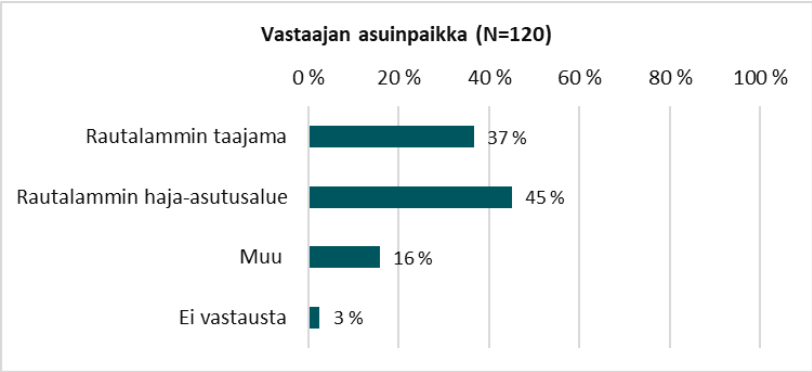
3. RAUTALAMMIN ELINVOIMAN KEHITTÄMINEN...29

- 3.1. Tavoitteet...30
- 3.2. Toimenpiteet...31
- 3.3. Yhteenveto...36

2.1. Vastaajien taustatietoja

Rautalammin kehittämiskyselyyn vastasi yhteensä 120 henkilöä. Vastaajista oli

- Naisia 69 % ja miehiä 30 %
- 30-49-vuotiaita 44 %, 50-64-vuotiaita 36 %, yli 65-vuotiaita 13 %
- Rautalammissa asuvia 82 % (taajama 37 % ja haja-asutusalue 45 %) ja Rautalammin ulkopuolella asuvia 16 % (mm. pääkaupunkiseutu, Jyväskylä, Kuopio, Oulu, Rovaniemi, Savonlinna, Suonenjoki, Tampere)
- 72 % Rautalammin vakituksia asukkaita ja 26 % Rautalammin vapaa-ajan asukkaita. Vapaa-ajan asukkaista noin neljännes oli myös vakituksia asukkaita. Ulkopaikkakuntalaiset vapaa-ajan asukkaat viettävät Rautalammissa aikaa keskimäärin 3,5 kuukautta vuodessa (minimi 1 kuukausi ja maksimi 8 kuukautta).
- 14 % Rautalammin kunnan työntekijöitä ja 8 % Rautalammin kunnan luottamushenkilöitä.
- 12 % yrittäjiä. Kyselyyn vastanneista yrittäjistä suurin osa (85 %) toimii palvelualalla (mm. matkailu, ravitola, vapaa-aika, hyvinvointi, koulutus, graafinen suunnittelu, teollinen muotoilu)

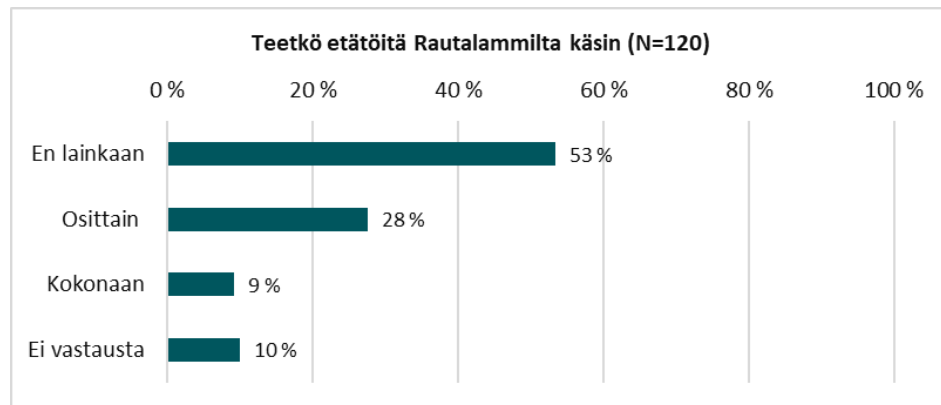
2.2. Etätyö ja muuttohalukkuus

Etätyön tekeminen Rautalammilta käsin

Vastaajista 28 % ilmoitti tekevänsä etätöitä Rautalammilta käsin osittain ja 9 % kokonaan.

Miten etätyömahdollisuuksia Rautalammilla tulisi parantaa?

- **Tietoliikenneyhteyksien parantaminen** (noin 30 mainintaa). Langattomat yhteydet, lisää tukimastoja; kunta voi kannustaa/painostaa operaattoreita parantamaan yhteyksiä, selvitys verkkoyhteyksistä kunnan eri alueilla (puutteita esim. Tervahaudan, Armisveden, Konnekoskentien, Myhinpään alueilla) sekä valokuidun rakentaminen (paikkasidonnainen, kallis)
- **Yhteisiä etätyötiloja** (noin 15 mainintaa): esim. aiemman tyyppinen HUB-konsepti, edullisia vuokra-tiloja kylällä / kylillä (kuukausi-/viikkovuokra), kunta- tai yrittäjävetoisena
- **Etätyömahdollisuuksista tiedottaminen/markkinointi** (noin 10 mainintaa): Kunnan nettisivuille tiedot etätyöpisteistä, kirjaston (tutkijan huoneen) palvelujen markkinointi, etätyömahdollisuuksien markkinointi Etelä-Suomeen
- **Houkuttelevien asuinpaikkojen tarjonta**, esim. vuokra-asuntoja luonnon keskellä, etätyöläisten aamukahvit yrittäjäkahvien tapaan, etätyökylän rakentaminen

Muuttohalukkuus Rautalammille

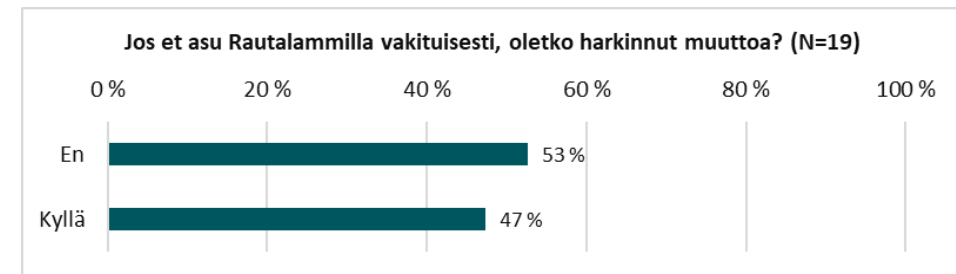
Rautalammin ulkopuolella asuvista vastaajista **lähes puolet (47 %)** ilmoitti harkinneensa muuttoa Rautalammille.

Mitkä tekijät **lisäävät** muuttohalukkuutta?

- **Kaunis luonto**, kauniit maisemat, puhtaat vesistöt, Kansallispuisto (noin 30 mainintaa)
- **Toimivat peruspalvelut**, päiväkotit, varhaiskasvatus/koulut ym. (noin 15 mainintaa)
- **Rauhallisuus**, hiljaisuus, luonnonläheisyys (noin 10 mainintaa)
- **Yhteisöllisyys**, talkoohenki, Rautalampi-henki (noin 10 mainintaa)
- **Kuopion läheisyys, suku/synnyinseutu, vapaa-ajan asunto, turvallisuus**

Mitkä tekijät **vähentävät** muuttohalukkuutta?

- **Kaivosten uhka** (noin 10 mainintaa)
- **Huono maine** (julkinen riitely, negatiiviset asiat esillä, kj ja khpj), **asuntotarjonnan vähäisyys, korkea veroprosentti, työpaikkojen vähäisyys, huono palvelut** (lapset ja nuoret), **joukkoliikenneyhteydet, kirkonkylän ulkoinen ilme, sisäänpäin lämpiävyys** (kutakin noin 5 mainintaa)

2.3. Arvioita Rautalammistista

Rautalammin palvelut

Kehittämiskyselyyn vastanneet arvioivat Rautalammin palvelut pääosin hyviksi.

Parhaat arviot (yli 70 % vastanneista arvioi erittäin hyviksi tai hyviksi)

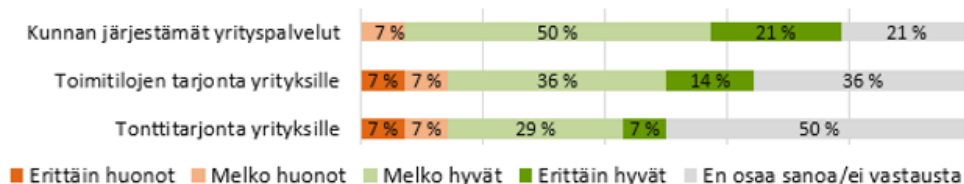
- Ulkoilu- ja virkistysalueet (94 %)
- Liikuntapalvelut ja liikuntapaikat (90 %)
- Ruokakaupat (86 %)
- Liikenneturvallisuus (77 %)
- Kahvila- ja ravintolapalvelut (74 %)
- Sosiaali- ja terveystilapalvelut (71 %)

Huonoimmat arviot (yli 25 % vastanneista arvioi erittäin huonoiksi tai huonoiksi)

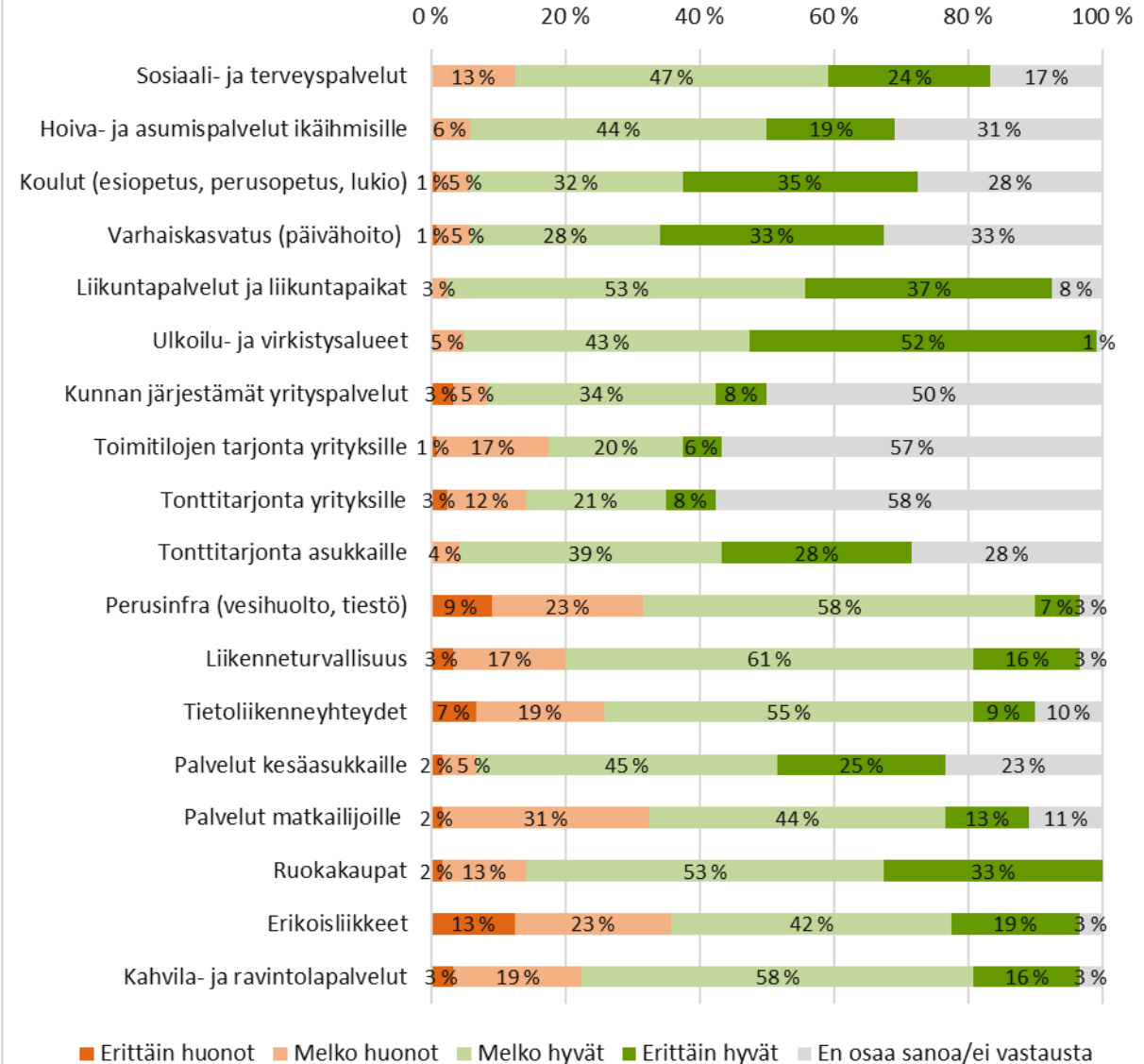
- Erikoisliikkeet (36 %)
- Palvelut matkailijoille (33 %)
- Perusinfra, vesihuolto, tiestö (32 %)
- Tietoliikenneyhteydet (26 %)

Kyselyyn vastanneista yrittäjistä 71 % piti kunnan järjestämiä yrityspalveluja hyvinä tai erittäin hyvinä. Toimitilojen tarjontaa piti 50 % ja tonttitarjontaa 36 % yrittäjistä hyvänä tai erittäin hyvänä.

Yrittäjien arvioita kehittämiskyselyssä (N=14)

Millaisiksi arvioit Rautalammin palvelut? (N=120)

■ Erittäin huonot ■ Melko huonot ■ Melko hyvät ■ Erittäin hyvät ■ En osaa sanoa/ei vastausta

2.3. Arvioita Rautalammista

Rautalammin saavutettavuus

Rautalammin sisäiset liikenneyhteydet (joukkoliikenne, palveluliikenne) arvioi 69 % vastanneista erittäin huonoiksi tai huonoiksi.

Liikenneyhteydet kunnan ulkopuolelle (työssäkäynti, matkailu ja tavaraliikenne) arvioi 73 % vastanneista erittäin huonoiksi tai huonoiksi.

Tietoliikenneyhteydet kuntalaisia, yrityksiä ja matkailijoita varten sekä Rautalammin kunnan sähköiset palvelut asukkaille ja muille sidosryhmille arvioi 56 % vastanneista erittäin hyväksi tai hyväksi.

Rautalammin sijaintiedut

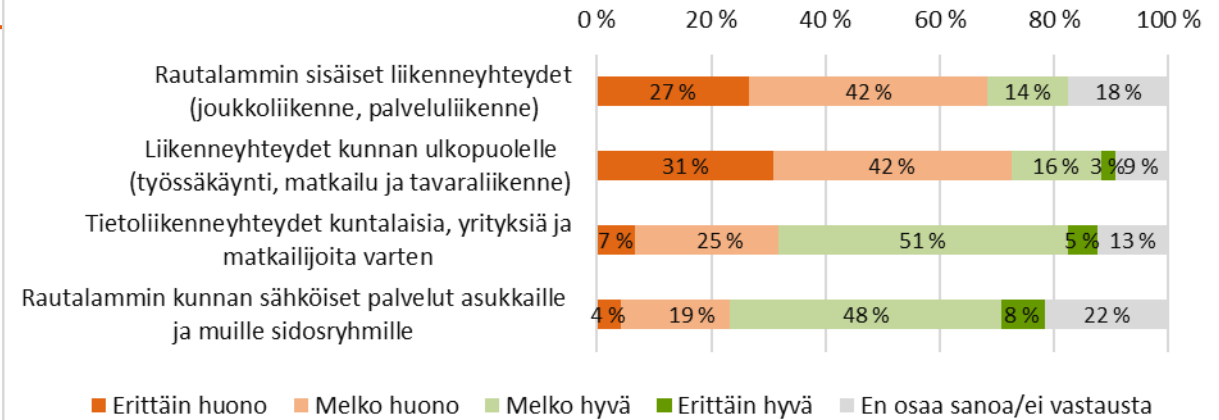
Sijaintietuja koskevia asioita oli ilmeisen vaikea arvioida, koska suuri osa vastaajista ilmoitti, ettei osaa arvioida tai ei esittänyt arviota lainkaan.

Vastanneista 56 % arvioi tonttitarjonnan asukkaille olevan hyvä tai erittäin hyvä.

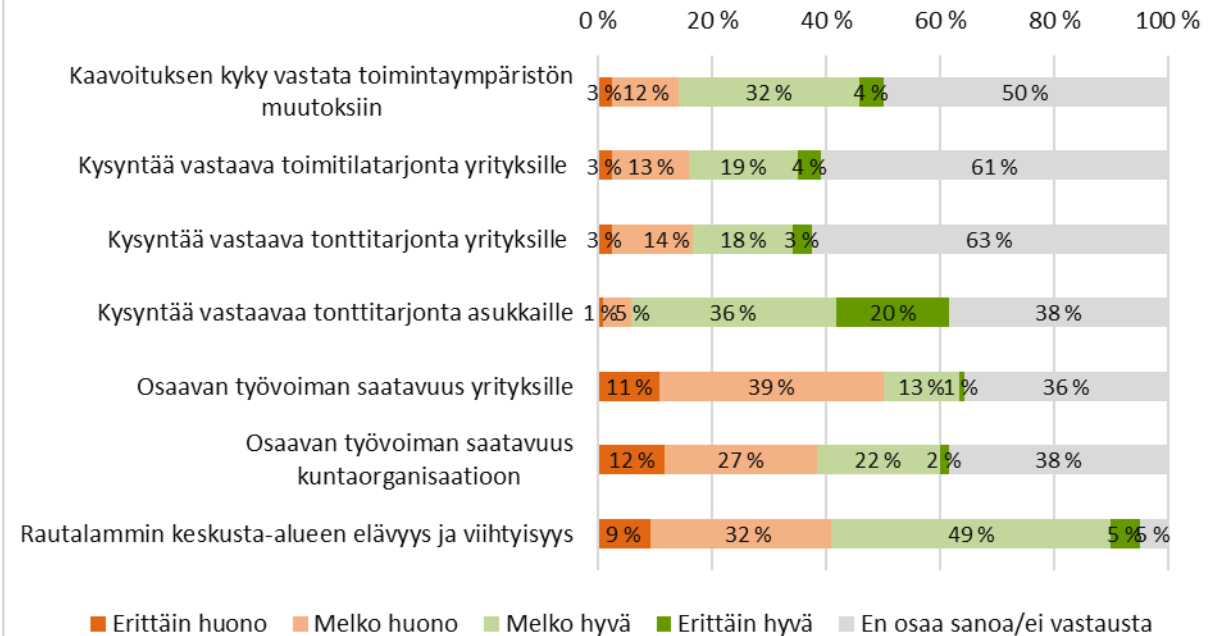
Vastanneista 50 % arvioi osavan työvoiman saatavuuden yrityksille ja 39 % kuntaorganisaatioon olevan huono tai erittäin huono. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 71 % piti osavan työvoiman saatavuutta Rautalammissa huonona tai erittäin huonona.

Rautalammin keskusta-alueen elävyyttä ja viihtyisyyttä 41 % vastaajista piti huonona tai erittäin huonona ja 54 % hyvänä tai erittäin hyvänä.

Millaisiksi arvioit Rautalammin saavutettavuuden? (N=120)

Millaisiksi arvioit Rautalammin sijaintiedut? (N=120)

2.3. Arvioita Rautalammista

Rautalammin houkuttelevuus

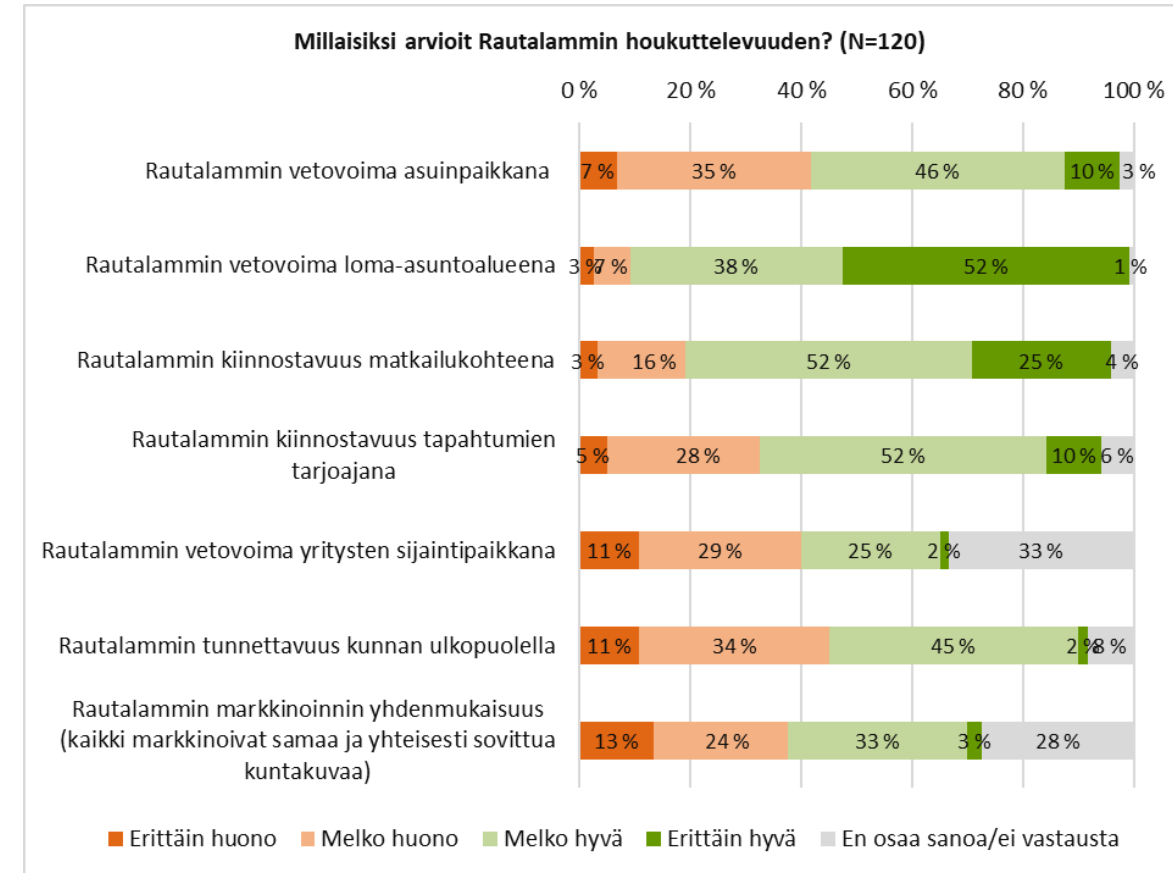
Rautalammin vetovoima asuinpaikkana jakaa mielipiteitä: vetovoimaa asuinpaikkana piti kaikista vastaajista 56 % hyvänä tai erittäin hyvänä ja 42 % huonona tai erittäin huonona.

Rautalampi on vetovoimainen loma-asuntoalue: vetovoimaa loma-asuntoalueena piti 90 % vastaajista hyvänä tai erittäin hyvänä ja vain 10 % huonona tai erittäin huonona.

Rautalampi on kiinnostava matkailukohteena: kiinnostavuutta matkailukohteena piti 77 % vastaajista hyvänä tai erittäin hyvänä ja vain 19 % huonona tai erittäin huonona.

Rautalampi on varsin kiinnostava myös tapahtumien tarjoajana: kiinnostavuutta tapahtumapaikkana piti 62 % vastaajista hyvänä tai erittäin hyvänä ja 33 % huonona tai erittäin huonona.

Rautalammin vetovoima yritysten sijaintipaikkana, tunnettavuus kunnan ulkopuolella ja markkinoinnin yhdenmukaisuus jakaa mielipiteitä: lähes saman verran vastaajista piti edellä mainittuja asioita hyvänä ja huonona.

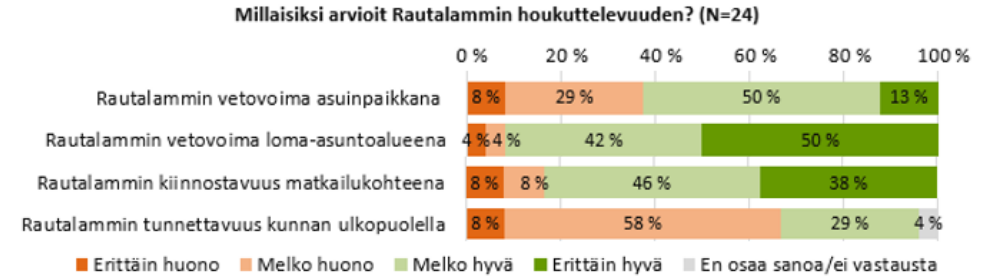
2.3. Arvioita Rautalammistista

Rautalammin houkuttelevuus

Vapaa-ajan asukkaiden arviot

Kyselyyn vastanneista vapaa-ajan asukkaista 63 % piti Rautalammin vetovoimaa asuinpaikkana ja 92 % Rautalammin vetovoimaa loma-asuntoalueena melko tai erittäin hyvänä. Rautalammin tunnettavuuden kunnan ulkopuolella arvioi melko tai erittäin huonoksi 64 % kyselyyn vastanneista vapaa-ajan asukkaista.

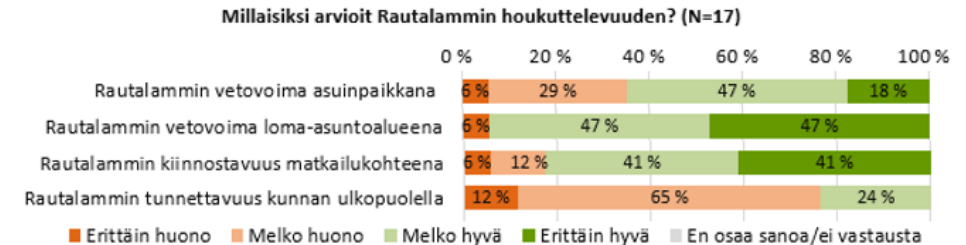
Vapaa-ajan asukkaiden arvioita kehittämiskyselyssä (N=24):

Rautalammille muuttoa harkitsevien arviot

Kyselyyn vastanneista potentiaalisista Rautalammille muuttajista 65 % piti Rautalammin vetovoimaa asuinpaikkana ja 94 % Rautalammin vetovoimaa loma-asuntoalueena melko tai erittäin hyvänä. Rautalammin tunnettavuuden kunnan ulkopuolella arvioi melko tai erittäin huonoksi 77 % kyselyyn vastanneista Rautalammille muuttoa harkinneista.

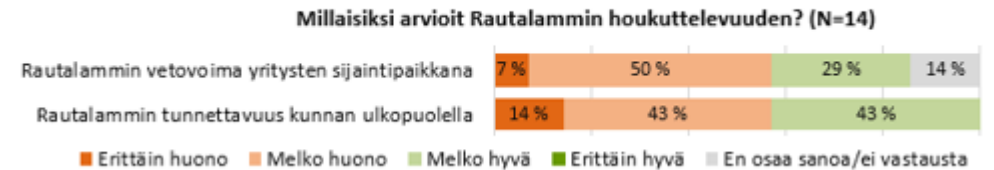
Potentiaalisten muuttajien arvioita kehittämiskyselyssä (N=17):

Yrittäjien arviot

Kyselyyn vastanneista yrittäjistä 57 % piti Rautalammin vetovoimaa yritysten sijaintipaikkana melko tai erittäin huonona ja 29 % melko tai erittäin hyvänä. Rautalammin tunnettavuuden kunnan ulkopuolella arvioi melko tai erittäin huonoksi 57 % kyselyyn vastanneista yrittäjistä.

Yrittäjien arvioita kehittämiskyselyssä (N=14)

2.3. Arvioita Rautalammista

Yritystoiminnan edistämiseen liittyvä yhteistyö ja toiminta

Suuri osa vastaajista ei osannut arvioida yritystoiminnan tukemiseen ja edistämiseen liittyvän yhteistyön ja toiminnan hyvyyttä/huonoutta.

Eniten hyviä arvioita (yli 30 % vastanneista arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)

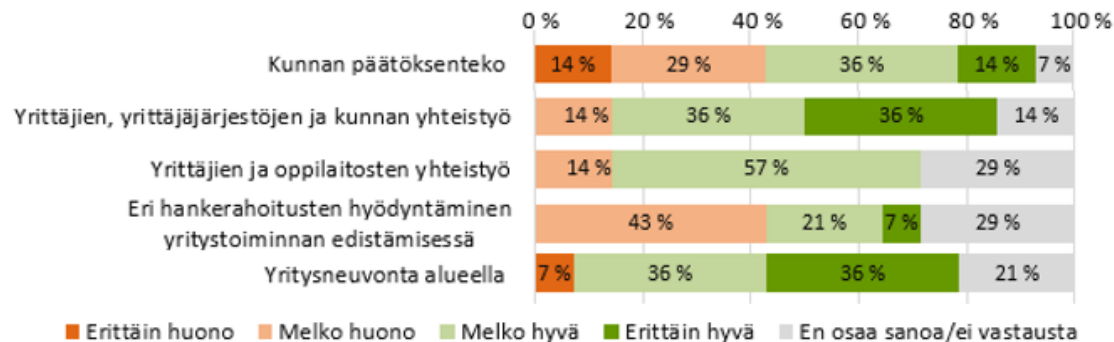
- Yrittäjien, yrittäjäjärjestöjen ja kunnan yhteistyö (50 %)
- Yrittäjien ja oppilaitosten yhteistyö (44 %)
- Yritysneuvonta alueella (40 %)
- Kunnan päätöksenteko (39 %)

Eniten kielteisiä arvioita (yli 20 % vastaajista arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)

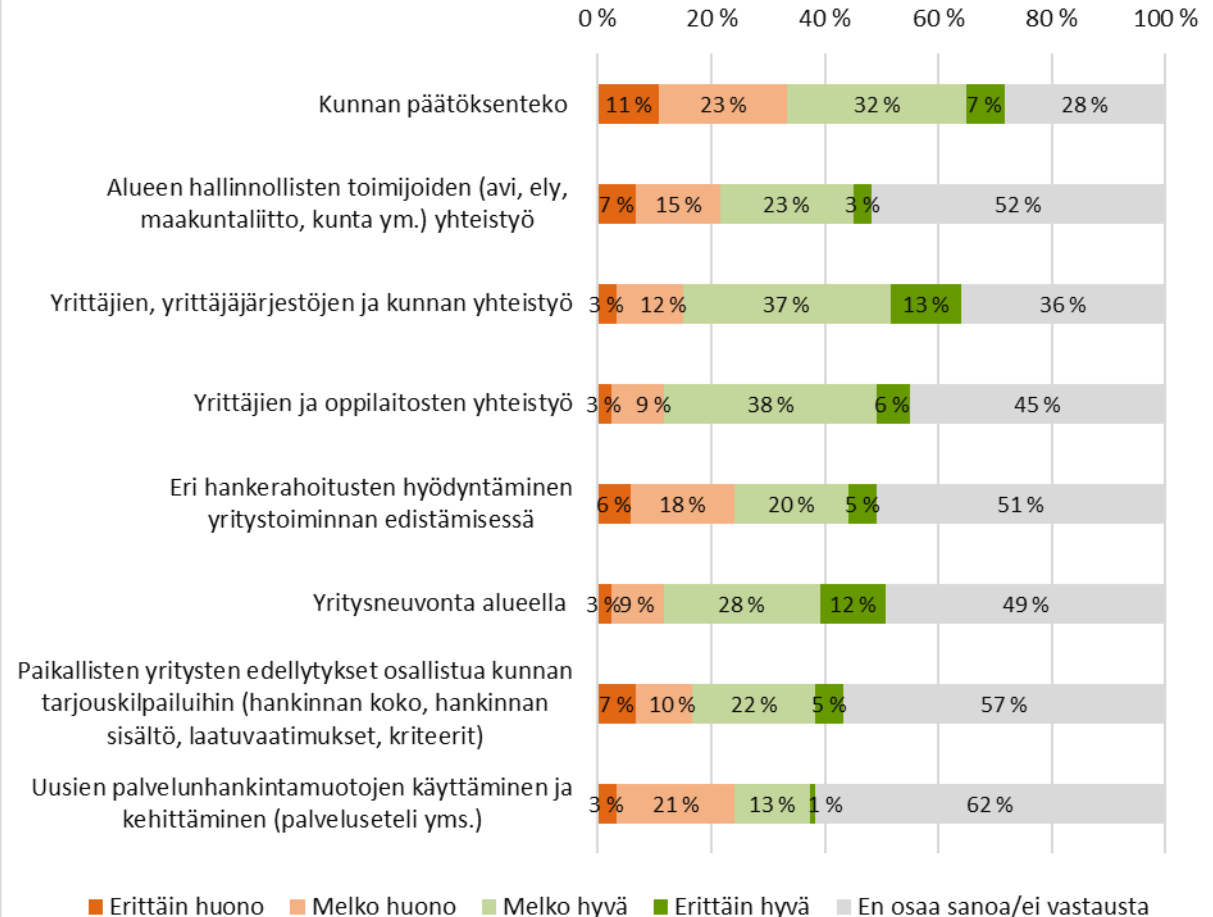
- Kunnan päätöksenteko (34 %)
- Eri hankerahoitusten hyödyntäminen yritystoiminnan edistämässä (24 %)
- Uusien palveluhankintamuotojen käyttäminen ja kehittäminen (24 %)
- Alueen hallinnollisten toimijoiden (avi, ely, maakuntaliitto, kunta ym.) yhteistyö (22 %)

Yrittäjien arviot:

Millaisiksi arvioit yritystoiminnan tukemiseen ja edistämiseen liittyvän yhteistyön ja toiminnan Rautalammilla? (N=14)

Millaisiksi arvioit yritystoiminnan tukemiseen ja edistämiseen liittyvän yhteistyön ja toiminnan Rautalammilla? (N=120)

2.3. Arvioita Rautalammistista

Paikallisyhteisön hyvinvointi ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet

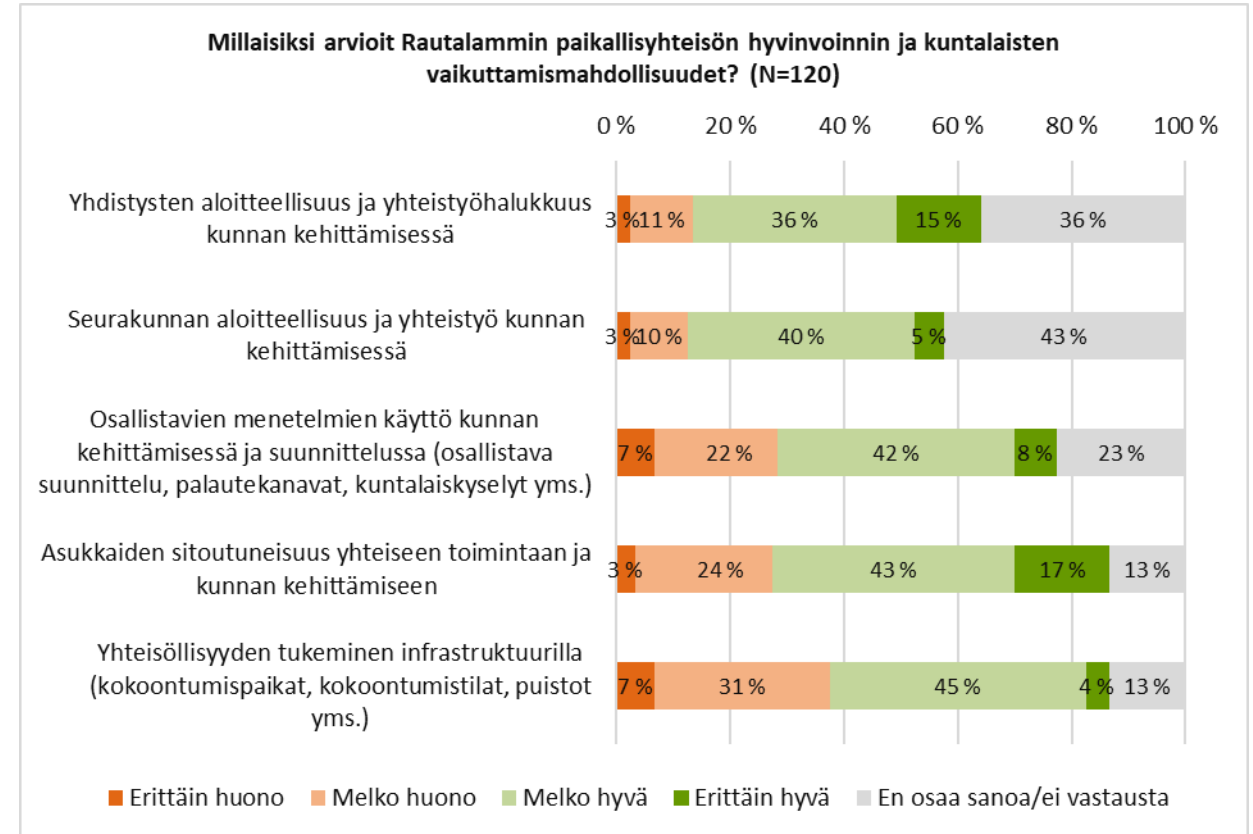
Erityisesti yhdistysten ja seurakunnan aloitteellisuutta ja yhteistyöhalukkuutta oli vastaajien vaikea arvioida. Suuri osa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

Eniten hyviä arvioita

- Asukkaiden sitoutuneisuus yhteiseen toimintaan ja kunnan kehittämiseen (59 % arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)
- Osallistavien menetelmien käyttö kunnan kehittämisessä ja suunnittelussa (50 % arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)
- Yhteisöllisyyden tukeminen infrastruktuurilla (49 % vastaajista arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)

Eniten kielteisiä arvioita

- Yhteisöllisyyden tukeminen infrastruktuurilla (38 % vastaajista arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)
- Osallistavien menetelmien käyttö kunnan kehittämisessä ja suunnittelussa (29 % arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)
- Asukkaiden sitoutuneisuus yhteiseen toimintaan ja kunnan kehittämiseen (27 % arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)

2.3. Arvioita Rautalammistista

Seudullinen ja lähikuntien yhteistyö

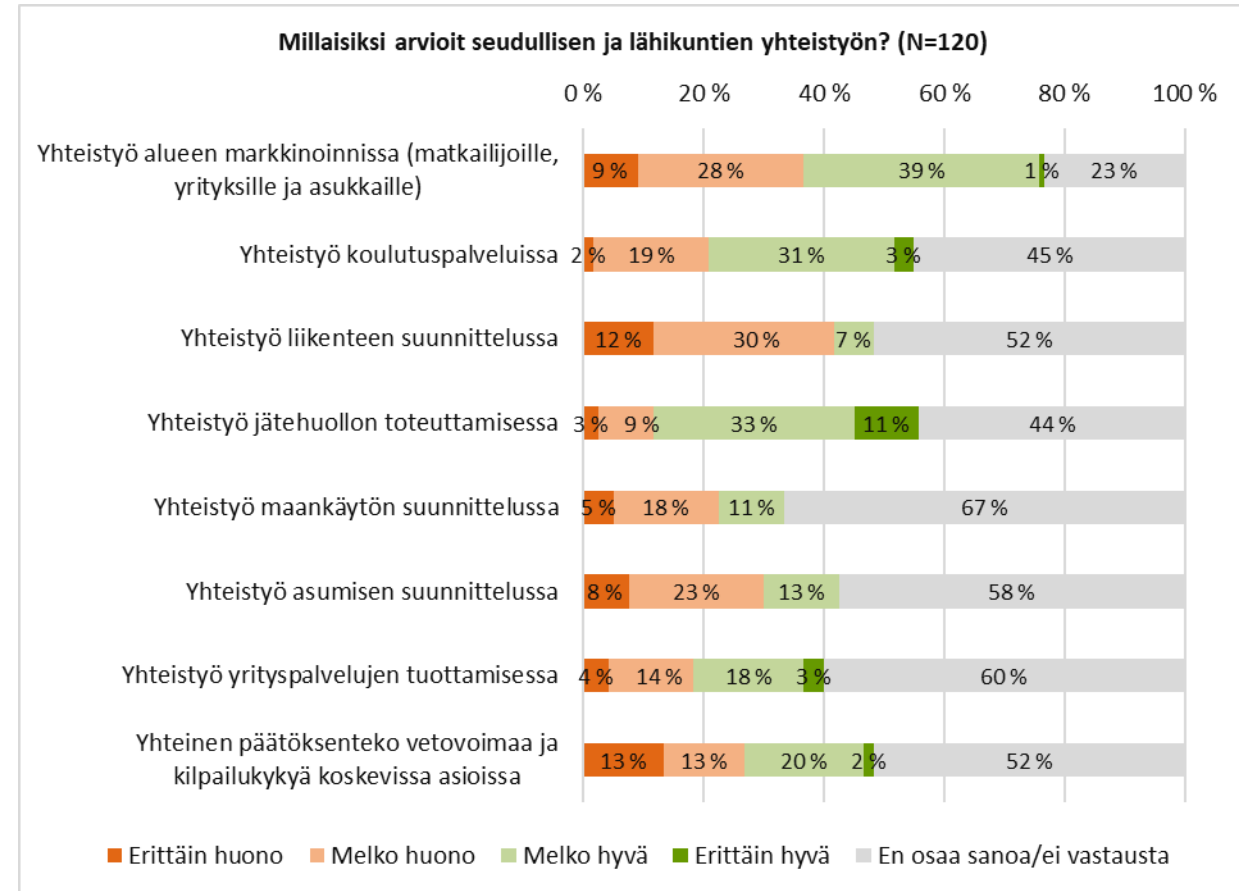
Vastaajien oli vaikea arvioida seudullisen ja lähikuntien yhteistyön hyvyyttä tai huonoutta. Suuri osa vastaajista valitsi useimpaan kohtaan vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

Eniten hyviä arvioita

- Yhteistyö jätehuollon toteuttamisessa (44 % arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)
- Yhteistyö alueen markkinoinnissa matkailijoille, yrityksille ja asukkaille (40 % arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)
- Yhteistyö koulutuspalveluissa (34 % arvioi erittäin hyväksi tai hyväksi)

Eniten kielteisiä arvioita

- Yhteistyö liikenteen suunnittelussa (42 % vastaajista arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)
- Yhteistyö alueen markkinoinnissa matkailijoille, yrityksille ja asukkaille (37 % arvioi erittäin huonoksi tai huonoksi)

2.4. Rautalammin vetovoimatekijät

Kehittämiskyselyssä pyydettiin vastaajia nimeämään viisi tärkeintä Rautalammin vahvuutta ja vetovoimatekijää. Kyselyyn vastanneiden mukaan Rautalammin tärkeimmät vahvuudet ja vetovoimatekijät ovat seuraavat (sulussa mainintojen määrä, johon on laskettu mukaan kaikki 1.-5. tärkeimpänä mainitut):

- **Kaunis luonto, maisemat, vesistöt** (noin 130 mainintaa)
- **Etelä-Konneveden kansallispuisto** (noin 30 mainintaa)
- **Hyvät peruspalvelut** (noin 50 mainintaa): mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, oma terveyskeskus, liikunta- ja harrastusmahdollisuudet, virkistyspalvelut, kirjasto, koulut varhaiskasvatuksesta lukioon, kyläkoulut, kaupat (ruokakauppa, kellokauppa, kenkäkauppa, apteekki), palvelut lähellä
- **Yhteisöllisyys** (noin 45 mainintaa): yhteishenki, talkoohenki, halu puhalttaa yhteen hiileen, positiivinen hulluus, naapuriapu, positiivisuus
- **Historia, kulttuuri, museo** (noin 35 mainintaa): vahva kulttuuriosaaminen, historian arvostus, pitkät perinteet, vanha emäpitäjä, ainutlaatuinen museo
- **Sijainti** (noin 30 mainintaa): keskeinen sijainti Suomessa, läheinen sijainti Jyväskylän-Kuopio akselilla, sijainti vesistöjen keskellä
- **Ihmiset** (noin 20 mainintaa): ystävälliset, mukavat, lupsakat, aktiiviset, välittömät
- **Turvallisuus** (noin 15 mainintaa): turvallinen kasvuympäristö lapsille, pienen paikkakunnan turvallisuus
- **Rauhallisuus** (noin 15 mainintaa)

- **Ratsastuslukio** (noin 15 mainintaa)
- **Uusi päiväkotikoti** (noin 10 mainintaa)
- **Väljyys** (noin 5 mainintaa): on tilaa elää ja yrittää, uusille asukkaille ja yrityksille on tilaa
- **Maaseutu** (noin 5 mainintaa)
- **Pestuumarkkinat** (noin 5 mainintaa)
- **Keskusta-alue** (noin 5 mainintaa)
- **Matkailu** (noin 5 mainintaa): luonnon ja kansallispuiston myötä tunnettu
- **Vapaa-ajan asukkaat** (noin 5 mainintaa): vapaa-ajan asukkaiden suuri määrä ja huomioiminen
- **Yrittäjämysteisyys** (noin 5 mainintaa)
- **Itsenäinen kunta** (noin 5 mainintaa)

Kyselyyn vastanneiden **vapaa-ajan asukkaiden** (n=24) mielestä tärkeimmät vetovoimatekijät ovat: luonto (17 vastaajaa), vesistöt (5), kansallispuisto (2), sijainti (2), Konnekoski (1) ja ruokakaupat (1).

Kyselyyn vastanneiden **Rautalamille muuttavia harkinnneiden** (n=17) mielestä tärkeimmät vetovoimatekijät ovat: luonto (12 vastaajaa), kansallispuisto (2), sijainti (2) ja Konnekoski (1)

Kyselyyn vastanneiden **yrittäjien** (n=14) mielestä Rautalammin tärkeimmät vetovoimatekijät ovat: luonto, kansallispuisto, ihmiset, liikunta- ja harrastusmahdollisuudet ja peruspalvelut.

2.5. Rautalammin kehittämistarpeet

Kehittämiskyselyssä pyydettiin vastaajia nimeämään Rautalammin viisi suurinta epäkohtaa ja kehittämistarvetta. Kyselyyn vastanneiden mukaan Rautalammin suurimmat epäkohdat ja kehittämistarpeet ovat seuraavat (sulussa mainintojen määrä, johon on laskettu mukaan kaikki 1.-5. tärkeimpänä mainitut):

- **Joukkoliikenneyhteydet** (noin 25 mainintaa)
- **Palvelutarjonnan puutteet** (noin 25 mainintaa): lasten ja nuorten palvelut, nuorten kokoontumistilat, majoituspalvelut (hotelli kansallispuiston lähelle), kahvila- ja ravintolapalvelut, kunnallinen viemäriverkko syrjäseudulle, lähipalvelut, rautakauppa
- **Kunnan johtaminen ja päätöksenteko** (noin 25 mainintaa): saamattomuus, osaamattomuus, riitaisaa, epäjohtonmukaista, kunnan johtoryhmä, kunnanjohtaja, KH ja KV. Päätöksenteon parantaminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla, Rautalamille muuttoa harkinneilla ja yrittäjillä.
- **Kaivostoiminnan uhka** (noin 20 mainintaa): luo epävarmuutta, vähentää investointi- ja muuttohaluja, aiheuttaa Rautalammin kuihtumisen. Kaivostoiminnan uhka oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla, Rautalamille muuttoa harkinneilla ja yrittäjillä.
- **Keskustan yleisilme** (noin 20 mainintaa): autioituva, rapistuva, vanhat rakennukset/ liiketilat, raitin siisteys ja ulkoasu, tyhjät liiketilat ja -tontit, liikenneturvallisuuden parantaminen, lisää istutuksia / lisää viihtyisyyttä, huonokuntoisten rakennusten kunnostaminen. Keskustan yleisilmeen parantaminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla, Rautalamille muuttoa harkinneilla ja yrittäjillä.
- **Tiestön huono kunto** (noin 20 mainintaa): erityisesti sivutiet
- **Asuntotarjonta** (noin 15 mainintaa): perheasuntoja, vuokra-asuntoja liian vähän tarjolla, huono hinta-laatusuhde, kunnan vuokra-asuntojen huono kunto. Asuntotarjonnan parantaminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla, Rautalamille muuttoa harkinneilla ja yrittäjillä.
- **Tietoliikenneyhteydet** (noin 15 mainintaa): paremmat yhteydet edistäisivät mm. etätönn tekemistä. Tietoliikenne yhteyksien parantaminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla.
- **Työvoiman saatavuus** (noin 10 mainintaa): henkilöstön vaihtuvuus kunnassa, vaikea rekrytoida kuntaan ja yrityksiin uutta työvoimaa
- **Väestön väheneminen ja ikääntyminen** (noin 10 mainintaa): asukkaita saatava lisää, lapsia ja lapsiperheitä tarvitaan enemmän, lapsiperheiden hyvinvointia edistettävä, uusien asukkaiden, vapaa-ajan asukkaiden ja yritysten houkuttelu
- **Kunnan imago ja maine** (noin 10 mainintaa): paljon negatiivista uutisointia, eripuraa, juoruilua, julkista riitelyä, kunnanjohtajaa koskevat keskustelut; pahat puheet pois ja iloisella mielellä eteenpäin
- **Matkailun kehittäminen** (noin 10 mainintaa): vesistömatkailu, luontomatkailu, retkeily, matkailupalveluja lisää, reitistöjen parantaminen ja uusien kehittäminen (mm. pyöräilyyn, moottorikelkoille), kansallispuiston tehokkaampi hyödyntäminen, vesistöjen ja ranta-alueiden hyödyntäminen. Matkailun kehittäminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteenä myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla ja Rautalamille muuttoa harkinneilla.
- **Viestinnän puutteet ja ongelmat** (noin 10 mainintaa): päätöksistä tiedottaminen, avoimuuden lisääminen, kunnan nettisivujen kehittäminen
- **Markkinoinnin lisääminen ja kehittäminen** (noin 10 mainintaa): markkinoidaan luontoa, mökkeilyä, etätönnmahdollisuuksia, mökkitarjontaa yksiin kansiin, opastuksen parantaminen, pitkäjänteisyyttä markkinointiin, kunnan tehokkaampi brändäys, markkinoinnin yhtenäistäminen, markkinointiyhteistyö, uusien asukkaiden ja mökkiläisten houkuttelu, uusien yritysten/työpaikkojen houkuttelu

2.5. Rautalammin kehittämistarpeet

- **Työpaikkojen puute / vähäisyys** (noin 10 mainintaa): uudet työpaikat toisivat kuntaan myös uusia asukkaita
- **Yhteistyön lisääminen** (noin 10 mainintaa): naapurikuntien kanssa (6) mm. matkailussa ja yhteishankkeissa sekä kunnan, matkailuyritysten ja palveluyritysten kesken
- **Kuntalaisten kuuleminen** (noin 5 mainintaa): kuntalaisille aito mahdollisuus osallistua, vuorovaikutus
- **Yritysten tukeminen tasapuolisesti** (noin 5 mainintaa): uudet vs. vanhat
- **Kuppikuntaisuus** (noin 5 mainintaa); pienet piirit päätöksenteossa
- **Visio kunnan tulevaisuudesta** (noin 5 mainintaa): ideoiden ja visioiden puute
- **Kylien kehittäminen** (noin 5 mainintaa): Kirkonkylän ja Kerkonkosken rinnalla pitäisi kehittää myös muita kyliä
- **Koulukiusaaminen** (noin 5 mainintaa): ei suhtauduta vakavasti, koulujen turvallisuuden parantaminen

2.6. Rautalammin kunta 20 vuoden kuluttua

Rautalampi on edelleen itsenäinen ja vireä maaseutukunta, jossa on peruspalvelujen lisäksi monipuolinen kulttuuri- ja luontopalvelutarjonta sekä kaupallisten palvelujen tarjonta.

- *”Eteenpäin pyrkivä, asukasystävällinen ja inhimillinen. Palveluiltaan kehittyvä, laadukas sekä viihdyttävä kaiken ikäisten kunta. Elinkeinoiltaan monipuolinen ja työllistävä. Ekologinen, puhtaan luonnon huomioiva kunta. Luovasti uusia ratkaisuja tarjoava muuttamiseen houkutteleva kunta.”*
- *”Ihana, rauhallinen ja luonnonläheinen asuinpaikka, jossa on turvallista ja terveellistä asua ja elää. Onnellisten ihmisten yhteisö.”*
- *”Jos kaivoksia ei tule, Rautalampi kukoistaa vuonna 2040. Täällä on asukasluku kasvanut reilusti vuosittain ja erilaiset palvelut ovat lisääntyneet ja elinkeinorakenne monipuolistunut. Julkinen liikenne Jyväskylään ja Kuopioon toimii sujuvasti useita kertoja päivässä. Myös Rautalammin syrjäseuduilta pääsee julkisilla yhteyksillä eri suuntiin.”*
- *”Luonnonkaunis, turvallinen ja yhteisöllinen asuinpaikka kaiken ikäisille ihmisille. Kuntalaisten ääni kuuluu ja niitä ajatuksia arvostetaan kaikessa tekemisessä ja kehittämisessä. Yrittäjystävällinen näkökulma, niin pienille kuin suurille yritykselle. Yritysmönteisyyden vetovoima on kehittynyt paikkakunnan sijainnin sekä annettujen palveluiden ansiosta. Tarinat ovat muuttuneet käytännön teoiksi.”*
- *”Toivottavasti maallemuuttotrendin myötä kunta on onnistunut muodostumaan sekä vapaa-ajan että pysyvän luonnonläheisen asumisen keitaaksi riittävän lähellä suurempia kaupunkeja keskellä Suomea. Olemme onnistuneet kasvamaan kansallispuiston ympärillä kiinnostavaksi matkailukohteeksi. Olemme onnistuneet rakentamaan Rautalammista persoonallisen, omaleimaisen, tietyistä jutuista tunnetun aktiivisen kylän, jonne halutaan muuttaa ja tuoda toimintaa (vert. Nauvo, Ruukki jne.)”*

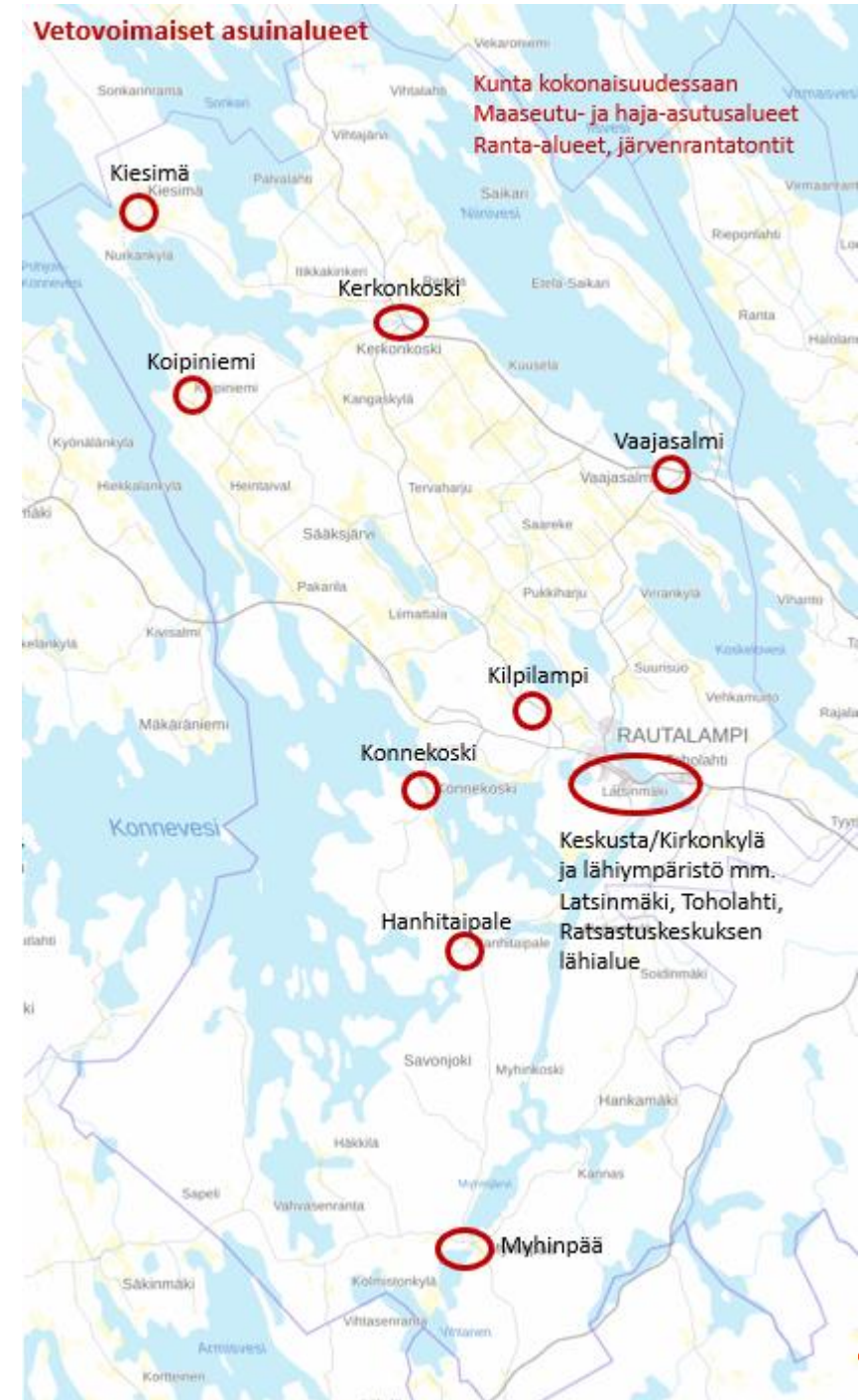
Rautalampi on asukasluvultaan paljon pienempi ja nykyisestään harmaantunut, hiljainen seniorikylä, vapaa-ajan asukkaita on nykyistä enemmän. Peruspalvelut löytyvät edelleen, vaikka ovatkin heikentyneet, mutta erikoisemmat palvelut joudutaan hakemaan kauempaa. Rautalampi ei ole itsenäinen kunta, vaan se on liitetty laajempaan kokonaisuuteen (Suonenjoki, Kuopio, Sisä-Savon kunta tms.).

- Rautalampi ei ole itsenäinen kunta, vaan se on liitetty laajempaan kokonaisuuteen (Suonenjoki, Kuopio, Sisä-Savon kunta tms.)
- *”Todennäköisempi vaihtoehto (valitettavasti) on sellainen, että kunnan asukasluku jatkaa vähenemistään ja väestö ikääntyy entisestään. Kuntataloutta ei saada tasapainoon, joten palvelut heikkenevät, mikä puolestaan kiihdyttää väestöliikettä. 20 vuoden kuluttua Rautalampi itsenäisenä kuntana on kadonnut Suomen kartalta ja liittynyt vapaaehtoisesti tai pakolla suurempaan kokonaisuuteen.”*
- *”Jos kaivossuunnitelmat etenevät. Rautalammella ei ole vuonna 2040 läheskään samaa määrää asukkaita, kuin tänä päivänä. Kansallismaisemat tuhoutuvat, turistit ja matkailijat kaikkoavat, pöly leijailee valtavalla alueella, pauke ja melu kaikuu Rautalammin kallioissa ja kantautuu pitkälle.”*
- *”Jos kehityskäyrä pysyy samana, niin väkiluku on alle 2000. Kaupat ovat raitilta hävinneet. Kerkonkosken koulu suljettu ja rakennus on tyhjiällä.”*

2.7. Rautalammin vetovoima-alueet - Asuminen

Kehittämiskyselyyn vastanneiden mukaan vetovoimaisimmat asuinalueet ovat:

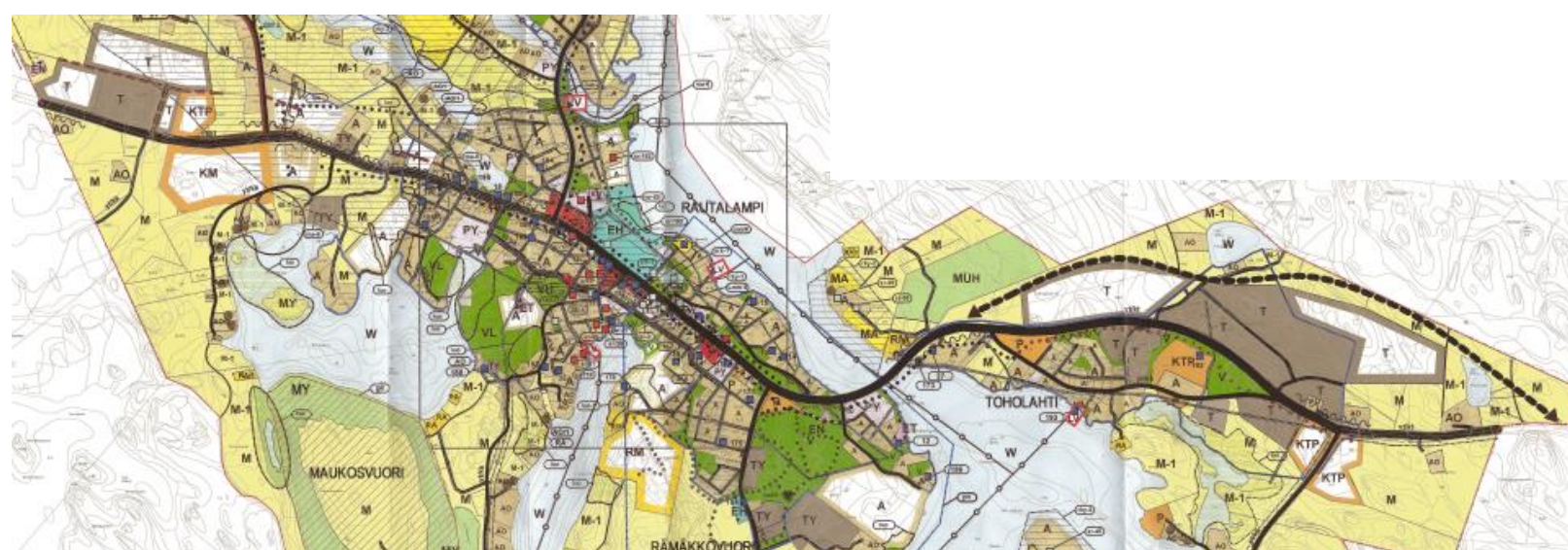
- **Keskusta, Kirkonkylä** (noin 25 mainintaa): keskustassa palvelut kävelyetäisyydellä, elävyyden ja houkuttelevuuden lisääminen tärkeää, kävelyolosuhteiden parantaminen, liikenneasiat (ml.raskasliikenne) kuntoon, myös keskustan lähialue (noin 2 kilometriä joka suuntaan) on vetovoimainen
- **Kerkonkoski** (noin 15 mainintaa): virkeä ja toimiva asuinalue, jota kannattaisi kehittää edelleen, koulu ratkaiseva kylän elinvoiman kannalta.
- **Kilpilampi** (noin 10 mainintaa)
- **Maaseutu- / haja-asutusalueet** (noin 10 mainintaa): alueet hiekkateiden varsilla, maaseutu houkuttelee nuoria perheitä, suurimmalle osalle maallemuutto merkitsee oikealle maalle muuttoa.
- **Ranta-alueet** (noin 10 mainintaa): järvenrantatontit
- **Myhinpää, Kuutinranta, Latsinmäki, Toholahti, Vaajasalmi, Kiesimä** (2-5 mainintaa): esim. Myhinpää soveltuisi sijaintinsa puolesta hyvin esim. etättyötä tekeville
- Yksittäisinä alueina mainittiin: Koipiniemi, Tyyrinmäki, Korholan alue, Konnekoski, Maukolanniemi, järven ranta Ratsastuskeskuksen takana, Hanhitaipale, Häkkilän kylä
- Lisäksi mainittiin, että kunnassa on lukuisia maisemallisesti viehättäviä kohteita ja että kunta kokonaisuudessaan on vetovoimainen asuinalue

2.7. Rautalammin vetovoima-alueet - Yritysalueet

Kehittämiskyselyyn vastanneiden mukaan vetovoimaisimmat yritysalueet ovat:

- **Toholahden alue** (noin 30 mainintaa)
- **Keskusta, Kirkonkylä** (noin 5 mainintaa)
- Yksittäisinä alueina mainittiin: alue ratsastustalleilta Suonenjoelle päin, Hanhitaipale, Törmälä, Kilpimäen suunta, Oikarila
- Kaikki nykyiset alueet, uusia tuskin tarvitsee kaavoittaa
- Toimialan mukaan:
 - maatalous ja turvetuotanto: pohjoinen Rautalampi
 - matkailu ja virkistys: eteläinen Rautalampi, kansallispuiston ympäristö ja vesistöt
 - Teollisuus: Toholammin alue
 - Palvelut: kirkonkylä
- Keskustan yleiskaava mahdollistaa uusien yritysten sijoittumisen.

2.7. Rautalammin vetovoima-alueet - Matkailu

Kehittämiskyselyyn vastanneiden mukaan vetovoimaisimmat matkailualueet ovat:

- **Etelä-Konneveden kansallispuisto** (noin 60 mainintaa)
- **Kosket** (noin 35 mainintaa): Kerkonkoski (14), Kosket (7), Nokisenkoski (6), Konnekoski (6), Myhinkoski, Mehtiönkoski; kosket kalastuspaikkoina, Kerkonkoski omaleimainen kanavakylä
- **Vesistöt rantoineen ja saarineen** (noin 25 mainintaa): Konnevesi järviolueena ja kalastuskohteena kokonaisuudessaan, Pitkälahdesta vesielämän keskus (veneilyä, melontaa, suppailua, talvella retkiluistelua)
- **Kalaja** (noin 15 mainintaa)
- **Luonto-, vaellus-, retkeily- ja vesireitit** (noin 10 mainintaa): mm. Sisä-Savon retkeilyreitti, Rautalammin reitti - kehittäminen ja hyödyntäminen
- **Kirkonkylä, keskusta** (noin 10 mainintaa): koko alue akselilla kirkko, museo, uimaranta, leikkipuisto vetovoimainen lähi- ja viikonloppumatkailukohde
- **Törmälä** (noin 10 mainintaa)
- **Rämäkkä** (noin 5 mainintaa)
- **Kylä- ja kartanomiljööt** (noin 5 mainintaa)

Lähteitä:

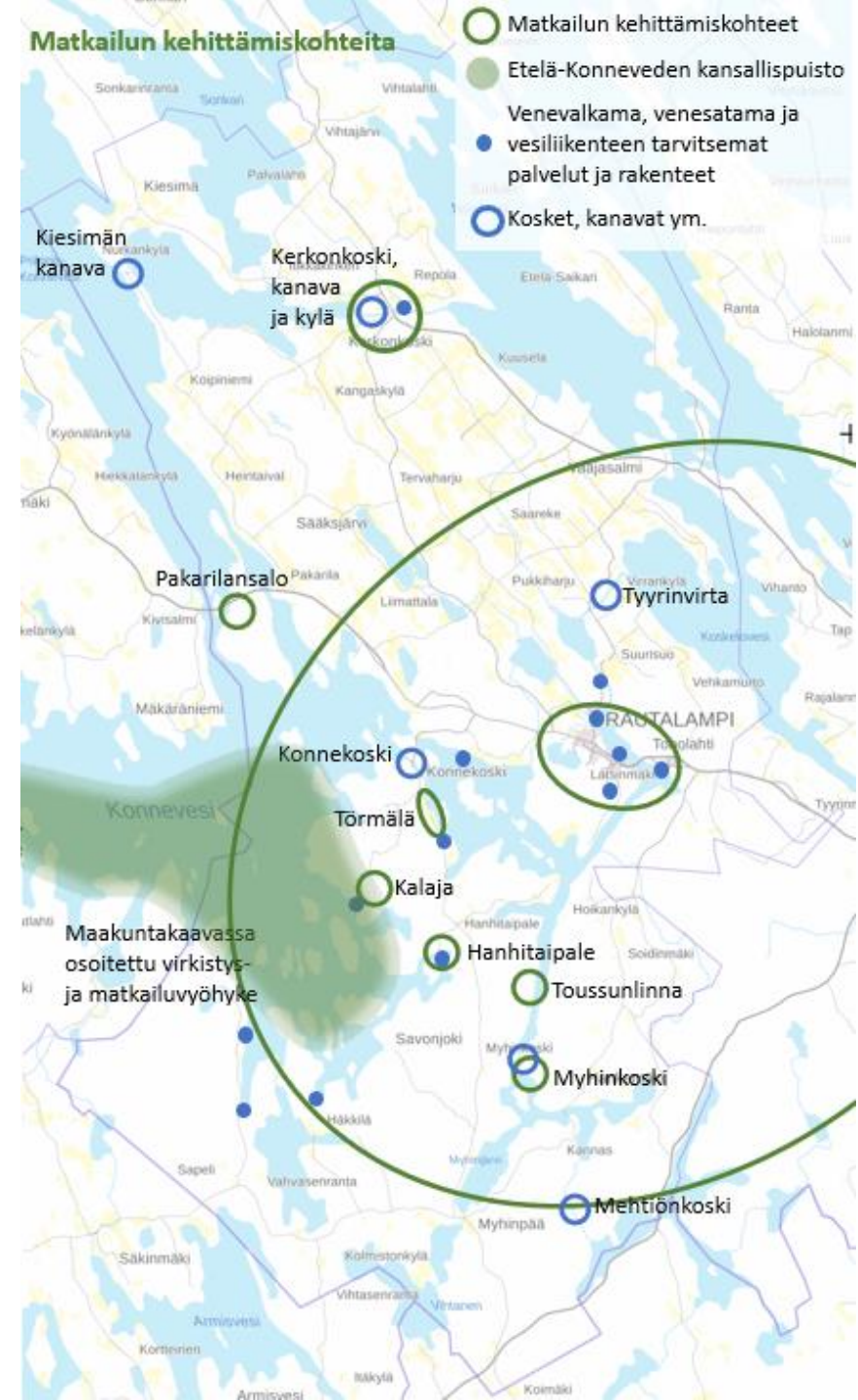
Etelä-Konneveden kansallispuiston esite

Rautalampi-Konnevesi: Luontomatkailun Master Plan –suunnitelma 2015-2025

Etelä-Konneveden kansallispuiston kävijätutkimus 2015-2016

Rautalammin osayleiskaavat ja rantaosayleiskaavat

Pohjois-Savon maakuntakaava

3. RAUTALAMMIN ELINVOIMAN KEHITTÄMINEN

ALKUSANAT...2

1. NYKYTILANNE JA KEHITYSNÄKYMÄT...3

1.1. Väestö ja asumisen sijoittuminen...4

1.2. Työpaikat ja työpaikkarakenne...6

1.3. Työllisyystilanne ja koulutustaso...7

1.4. Suunnittelutilanne...8

1.5. Reunaehdot...11

2. KEHITTÄMISKYSELYN TULOKSET...12

2.1. Vastaajien taustatietoja...13

2.2. Etätyö ja muuttohalukkuus...14

2.3. Arvioita Rautalammist...15

2.4. Rautalammin vetovoimatekijät...22

2.5. Rautalammin kehittämistarpeet...23

2.6. Rautalammin kunta 20 vuoden kuluttua...25

2.7. Rautalammin vetovoima-alueet...26

3. RAUTALAMMIN ELINVOIMAN KEHITTÄMINEN...29

3.1. Tavoitteet...30

3.2. Toimenpiteet...31

3.3. Yhteenveto...36

3.1. Tavoitteet

Rautalampi on vetovoimainen yritysten sijaintipaikka

Yritykset ja työpaikat ovat elinvoiman ydin. Uudet työpaikat parantavat kuntalaisten työllistymismahdollisuuksia ja sitä kautta kuntalaisten käytettävissä olevia tuloja, ostovoimaa ja hyvinvointia. Kunnan näkökulmasta työllisyyden paraneminen lisää kunnan tuloveroja ja menestyvät yritykset puolestaan tuovat kunnalle lisää yhteisöverotuloja. Kehittämiskyselyn mukaan Rautalammin yrityspalveluihin ollaan pääosin tyytyväisiä ja kuntaa pidetään yritysmaynteenä, mutta kuntaa ei pidetä kovinkaan vetovoimaisena yritysten sijaintipaikkana. Tavoitteena on olemassa olevien yritysten toiminta- ja kehitysedellytysten tukeminen, yritystoiminnan aloittamiseen kannustaminen ja uusien yritysten houkuttelu.

Rautalampi on viihtyisä asumisen ja vapaa-ajan asumisen alue

Uudet yritykset ja työpaikat houkuttelevat uusia asukkaita. Toisaalta ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on useimmille yrityksille nykytilanteessa tärkein sijaintitekijä. Asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin kannalta hyvät ja toimivat palvelut ovat tärkeitä. Palvelujen hyvä saavutettavuus ja sijainti lähellä lisää asukkaiden hyvinvoinnin lisäksi myös edellytyksiä vastata kestävä kehityksen haasteisiin. Kehittämiskyselyn mukaan asukkaat ovat nykytilanteessa tyytyväisiä mm. sosiaali- ja terveyspalveluihin, omaan terveyskeskukseen, liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin, virkistyspalveluihin, kirjastoon ja kouluihin (varhaiskasvatuksesta lukioon). Tavoitteena on asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen turvaamalla nykyiset peruspalvelut ja kehittämällä uusia palveluja.

Rautalampi on monimuotoinen ja luonnonläheinen matkailukohde

Kaunis luonto, maisemat ja vesistöt sekä Etelä-Konneveden kansallispuisto korostuivat kehittämiskyselyssä Rautalammin ylivoimaisina vahvuuksina ja vetovoimatekijöinä. Vallalla olevia ja entisestään vahvistuvia matkailun yleisiä kehitystrendejä ovat erityisesti kotimaanmatkailun kasvu, luonnon, liikunnan ja hyvinvoinnin merkityksen vahvistuminen sekä aitojen elämysten etsiminen. Ne ovat kaikki teemoja, joille löytyy luontaista ja pysyvää tarttumapintaa Rautalammin vahvuuksista. Merkittävänä uhkana kehittämisselvityksessä mainittiin kuitenkin malminetsinnän mukanaan tuoma epävarmuus, jonka nähdään jo nyt vähentävän asukkaiden ja yritysten investointihalukkuutta, heikentävän kunnan vetovoimaa asumisen ja vapaa-ajan asumisen alueena sekä vaikuttavan kielteisesti matkailuyritysten toiminta- ja kehitysedellytyksiin. Tavoitteena on matkailun ja vapaa-ajan palvelujen kehittäminen Rautalammin luontoa ja vahvaa kulttuuri- ja historiaperinnettä kunnioittaen.

Kirkonkylä on elävä kuntakeskus

Rautalammin kirkonkylä mainittiin kehittämiskyselyssä kunnan keskeisenä vahvuutena. Kirkonkylän yleisilme kaipaa kuitenkin monen mielestä parantamista. Tavoitteena on kehittää kirkonkylästä elävä kuntakeskus, joka on toiminnoiltaan monipuolinen, rakenteeltaan tiivis ja fyysiseltä ympäristöltään siisti ja viihtyisä. Elävä kuntakeskus tarjoaa asukkaille monipuolisia asumisvaihtoehtoja, houkuttelevan asiointi- ja viihtymispaikan sekä työpaikkoja ja toimeentulomahdollisuuksia. Yrityksille elävä kuntakeskus on kilpailukykyinen sijaintipaikka, joka mahdollistaa liiketaloudellisesti kannattavan toiminnan.

Yhteishengen vahvistaminen

Yhteisöllisyys ja yhteishenki sekä ystävälliset ja aktiiviset ihmiset nousivat kehittämiskyselyssä esille kunnan keskeisinä vahvuuksina. Toisaalta kritiikkiä saivat kunnan imago ja maine, jotka monien mielestä ovat heikentyneet negatiivisen uutisoinnin ja julkisen riitelyn seurauksena. Yhteistyön lisäämisellä ja yhteishengen vahvistamisella on tärkeä merkitys Rautalammin elinvoiman vahvistamisessa. Rautalammin on runsaasti kehittämispotentiaalia, mutta potentiaalin hyödyntäminen edellyttää määrätietoista kehittämistoimintaa ja saumatonta yhteistyötä eri tahojen kesken niin kunnan sisällä kuin naapuri-kuntienkin kanssa. Tavoitteena on kunnan kehittäminen yhteistyökykyisellä ja positiivisella kehittämisotteella Rautalammin vahvuuksia korostaen.

Näkyvyyden ja tunnettavuuden lisääminen

Rautalampi on kehittämiskyselyyn vastanneiden mukaan vapaa-ajan asuntoalueena ja matkailukohteena erittäin vetovoimainen. Sen sijaan vetovoima asuinpaikkana ja erityisesti yritysten sijaintipaikkana arvioitiin edellä mainittuja on huonommaksi. Kehittämiskyselyn mukaan Rautalampi ei myöskään ole kovin tunnettu kunnan ulkopuolella. Tavoitteena on Rautalammin näkyvyyden ja tunnettavuuden lisääminen uusien asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden sekä yritysten saamiseksi kuntaan.

Seuraavassa on esitetty kehittämistoimenpiteitä, jotka edistävät kehittämisselvityksen tavoitteiden toteutumista ja Rautalammin elinvoiman vahvistamista. Toimenpide-listaus ei ole kattava, mutta se antaa suuntaviivoja kehittämiselle.

3.2. Toimenpiteet

TAVOITE

Olemassa olevien yritysten toiminta- ja kehitysedellytysten tukeminen, yritystoiminnan aloittamiseen kannustaminen ja uusien yritysten houkuttelu.

TOIMENPITEET

- **Yritysmönteisen ilmapiirin turvaaminen ja vahvistaminen.** Kunnan ja yritysten välinen luottamus ja toimivat yrityspalvelut ovat pohja yritysmönteiselle ilmapiirille. Yrityksiä koskevan toiminnan ja päätöksenteon on oltava avointa ja johdonmukaista. Olemassa olevia ja uusia yrityksiä on kohdeltava tasapuolisesti. Kunnan on tiedostettava, että kunnassa toimivat yritykset ovat tärkein elinvoiman lähde.
- **Toimitilojen ja tonttien riittävä ja monipuolinen tarjonta.** Yrityksille sijaintipaikan valinnassa oletusarvona on, että infrastruktuuri on kunnossa. Tästä syystä esim. Toholahden yritysalueella tulisi olla tarjolla myös valmiita teollisuustontteja, jotka olisivat yrityksen sijoittuessa nopeasti rakennettavissa. Kiinteistöjen ja toimitilojen omistukseen ja hallintaan liittyvät tarpeet vaihtelevat (vuokraus vai omistus) - olennaista on joustavuus ja matalan kynnyksen ratkaisujen mahdollistaminen.
- **Yritystoimintaan kannustaminen ja uusien yritysten houkuttelevuus.** Potentiaalisia kasvavia toimialoja ovat esim. matkailupalvelut, kalastus ja kalatalous, luonnon- tuotteiden jatkojalostus, kiertotalous, puunjalostus/puurakentaminen ja hyvinvointi- palvelut. Yritystoiminnan lisäämisessä voidaan hyödyntää kunnan, kehitysyhtiöiden ja oppilaitosten yhteistyötä sekä mahdollisia kehittämishankkeita. Aloitetaan yhteistyö Kuopio Business Centerin kanssa tavoitteena moniyrittäjyystoiminnan ja nuorten yrittäjyyden lisääminen ja koulutus eri koulutusasteilla.
- **Kalastus ja kalatalous:** Ammattikalastajien työskentelyedellytysten parantaminen ja uusien kalastajien työllistymisen edistäminen. Tähän liittyen on Suomessa käynnissä erilaisia hankkeita, joiden sisältöön kannattaisi tutustua ja ideoita mahdollisesti hyödyntää (esim. Päijänne Leaderin mestari-kisällihanke. <https://www.paijanne-leader.fi/kalatalousryhma/hankkeet/mestari-kisalli/>)

TOIMENPITEET

- **Puunjalostus ja puurakentaminen:** Kunnassa toimii mm. korkeatasoisia huonekaluvalmistajia ja rakennusalan yrityksiä. Voisiko Rautalampi profiloitua käsityöläisyyden/puunjalostuksen/puurakentamisen osaajaksi? Voidaanko (oppisopimus)koulutuksen tarjontaa lisäämällä parantaa alan toiminta- edellytyksiä?
- **Hajautettu energiantuotanto:** Rautalammilla on mahdollista aurinkovoiman, tuulivoiman ja turpeen hyödyntäminen energiantuotannossa. Selvitetään biokaasuhankkeen toteuttamisedellytykset. Viimeaikaisten Ukrainan tapahtumien myötä omavaraisuus energiantuotannossa on entistä tärkeämpää, esim. venäläinen hake on mahdollista korvata suomalaisella.
- **Uusien palvelujen kehittäminen:** Yleisten kehitystrendien valossa vastuullisuuteen, ekologisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyvien arvojen merkitys tulee edelleen kasvamaan, mikä heijastuu osaltaan esim. kierto- talouteen ja jakamistalouteen liittyvien palvelujen kysynnän kasvuun.

3.2. Toimenpiteet

TAVOITE

Asukkaiden ja vapaa-ajan asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen turvaamalla nykyiset peruspalvelut ja kehittämällä uusia palveluja.

TOIMENPITEET

- **Lasten ja nuorten hyvinvointiin panostaminen.** Lapsiperheiden houkuttelevuus kuntaan esim. hyvien ja toimivien koulutuspalvelujen avulla.
- **Ikäihmisten hyvinvointiin panostaminen.** Varttuneemman väen houkuttelevuus kuntaan esim. monipuolisten terveys- ja hyvinvointipalveluiden avulla. Hopeatalous tulee olemaan SOTE-uudistuksen myötä iso voimavara. Hyvinvointipalvelujen kysynnän arvioidaan lisääntyvän kaiken ikäisten asukkaiden keskuudessa, joten monipuoliset palvelut lisäävät Rautalammin vetovoimaa myös työikäisten asukkaiden näkökulmasta.
- **Etätyömahdollisuuksien parantaminen.** Lisätään houkuttelevien ja luontoa lähellä olevien etätyöskentelypaikkojen tarjontaa, esim. etätyökampus kirkonkylälle ja kirjaston tutkijan huoneen markkinointi. Etätyömahdollisuuksien lisääminen edellyttää ainakin osassa kuntaa tietoliikenneyhteyksien parantamista. Brändätään Rautalampi Suomen viralliseksi etätyökunnaksi. Järjestetään tutustumiskäynti esim. Tervoon, jossa yritystalossa toimii useita yksityisyrittäjiä.
- **Puhtaan luonnon ja kauniiden maisemien turvaaminen.** Asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille tärkeitä vetovoimatekijöitä Rautalammissa ovat puhdas luonto ja vesistöt. Tältä osin kaivossuunnitelmien mahdollinen toteutuminen on uhka Rautalammin vetovoimalle. Kaivossuunnitelmien estämiseksi tarvitaan viestintää kaivosyhtiölle ja viranomaisille yhteistyössä seudun muiden kuntien kanssa.
- **Asuntojen ja tonttien tarjonnan lisääminen ja monipuolistaminen.** Lisätään vuokra-asuntojen tarjontaa, myös perheille soveltuvien asuntojen osalta. Lisätään asuntotonttien tarjontaa kirkonkylässä ja sen lähiympäristössä, kyläkeskuksissa ja ranta-alueilla. Kannustetaan keskustan kiinteistönomistajia uudistamaan rakennuskantaa ja muuttamaan soveltuvilta osin liikerakennusten käyttötarkoitusta asumiseen. Mahdollistetaan loma-asuntojen muuttaminen vakituiseksi asunnoiksi matalalla kynnyksellä. Suunnitellaan ja toteutetaan erilaisia asumiskokeiluja. Minitalot ovat nouseva trendi, tutustutaan esim. Pälkäneen minitaloprojektiin.

3.2. Toimenpiteet

TAVOITE

Matkailun ja vapaa-ajan palvelujen kehittäminen Rautalammin luontoa ja vahvaa kulttuuri- ja historiaperinnettä kunnioittaen ja hyödyntäen.

TOIMENPITEET

- **Retkeily- ja ulkoilureittien kehittäminen:** toteutetaan retkeily- ja ulkoilureitistöt kunnan sisällä eri kohteiden välille esim. kirkonkylästä Etelä-Konneveden kansallispuistoon. Turvataan reittien jatkuvuus ylikunnallisina ja maakunnallisina. Ylikunnallisia kehittämis-kohteita ovat esim. Rautalammin reitin brändääminen vesi- ja kalastusmatkailukohteeksi ja Sisä-Savon retkeilyreitin ennallistaminen.
- **Vesistö- ja kalastusmatkailun kehittäminen:** veneily- ja melontareitistöjen kehittäminen taukopaikkoineen ja palveluineen. Rautalammin lukuisat kosket (Konnekoski, Nokisenkoski, Karinkoski, Mehtiönkoski, Tyyrinvirta ja Myhinkoski) mahdollistavat myös kalastusmatkailun kehittämisen.
- **Majoitus- ym. matkailupalvelujen lisääminen ja monipuolistaminen.** Majoituspalvelujen lisääminen pidentää Etelä-Konneveden kansallispuistossa kävijöiden ja muiden Rautalammin matkailijoiden viipymää Rautalammilla ja sitä kautta myös matkailijoiden kulutusta Rautalammilla.
- **Ison veturiyrityksen saaminen kuntaan** (esim. lomakylä, kylpylä, hotelli).
- **Yhteistyötä ja yhteisiä matkailuhankkeita** naapurikuntien kanssa: Rautalammin tulisi lähteä mukaan viiden kunnan (Pieksämäki-Suonenjoki-Rautalampi-Konnevesi-Hankasalmi) yhteiseen retkeilyaluehankkeeseen.
- **Matkailuelinkeinon toiminta- ja kehitysedellytysten turvaaminen:** Kaivossuunnitelmien estäminen (viestintä kaivosyhtiölle, ettei kaivotoiminta sovellu Rautalammille, seudun kuntien / kunnanjohtajien yhteistyö ja yhteinen vetoamus päättäjille, asukkaiden mielipiteen huomioon ottaminen).

3.2. Toimenpiteet

TAVOITE

Kirkonkylän kehittäminen eläväksi kuntakeskukseksi, joka on toiminnoiltaan monipuolinen, rakenteeltaan tiivis ja fyysiseltä ympäristöltään siisti ja viihtyisä.

TOIMENPITEET

- **Kyläraitista siisti, puistomainen ja viihtyisä:** edellyttää kunnan, yrittäjien, kiinteistönomistajien ym. tahojen yhteistyötä. Viihtyisyyttä parantavia elementtejä ovat esim. penkit, oleskelupaikat (myös katetut), epäviralliset istuttavat rakenteet, kojut, kioskit, puut, pensaat ja istutukset sekä erilaiset väriläiskät. Tärkeää on yrittäjien ja kiinteistönomistajien kannustaminen uudistamiseen, vanhojen ja huonokuntoisten rakennusten purkamiseen tai kunnostamiseen sekä tyhjien liiketilojen ja liiketonttien vuokraamiseen. Kunnan vastuulla on yleisten alueiden viihtyisyydestä huolehtiminen.
- **Liikenneturvallisuuden parantaminen:** kävely- ja pyöräilyolosuhteiden parantaminen, kävelypainotteisten alueiden lisääminen.
- **Tapahtumatarjonnan monipuolistaminen ja lisääminen:** Pestuut vetävät osallistujia kaukaakin. Kehitetään uusia tapahtumia eri teemojen ympärille, eri ikäisille ja eri vuoden-aikoina. Luodaan matalan kynnyksen mahdollisuus tulla järjestämään toimintaa kirkonkylän keskustaan. Tapahtumat tuovat keskustaan osallistujia ja lisäävät keskustan elävyyttä. Tapahtumakävijät käyttävät palveluja ja vahvistavat sitä kautta paikallis-taloutta. Mitä enemmän tapahtuma houkuttelee ulkopaikkakuntalaisia, sitä merkittävämmät vaikutukset sillä on paikallisille palveluyrityksille.
- **Ranta-alueiden tuominen osaksi keskustaa:** näkymien avaaminen keskustasta rannan suuntaan. Sujuvat ja houkuttelevat yhteydet rannan alueelta keskustan palveluihin, rannan matkailullinen hyödyntäminen, uusien toimintojen sijoittaminen ranta-alueelle (esim. palveluja, kalastukseen liittyvää toimintaa, välinevuokrausta, kahvila- ja ravintolatoimintaa).
- **Valaistuksen lisääminen ja uudistaminen:** rakennusten julkisivujen ja muun valaistuksen lisääminen ja parantaminen.

Puheenvuoro
**Tyhjät ikkunat eivät vahvista
mielikuvaa elinvoimasta**
Jaa Kommentoi
Päätoimittaja Mikko Lindroos
12.8.2020 5:00

www.lahtienergia.fi

3.2. Toimenpiteet

TAVOITE

Yhteistyön ja yhteishengen vahvistaminen. Kunnan kehittäminen positiivisella kehittämisotteella Rautalammin omia vahvuuksia korostaen.

TOIMENPITEET

- **Kunnan johtamis- ja päätöksentekotapojen kehittäminen.** Kehittämiskyselyssä kunnan johtamista ja päätöksentekoa luonnehdittiin riitaisaksi ja epäjohton-mukaiseksi. Päätöksenteon parantaminen oli tärkeimpänä kehittämiskohteena myös kyselyyn vastanneilla vapaa-ajan asukkailla, Rautalammin muuttoharkinnoilla ja yrittäjillä, joten asian ratkaiseminen on tärkeää. Keinoina ovat mm. avoimuuden ja tiedottamisen lisääminen sekä positiivisuuden korostaminen kaikessa toiminnassa. ”Pahat puheet pois ja iloisella mielellä eteenpäin”.
- **Uusia yhteistyömuotoja elinvoiman kehittämiseen:** Yhteistyötä tarvitaan yrittäjien kesken, kunnan sisällä viranhaltijoiden ja päättäjien kesken sekä yrittäjien ja kunnan kesken. Ideoita uusien yhteistyömuotojen kehittämiseen on mahdollista saada tutustumalla muualla toteutettuihin malleihin, esimerkiksi Sysmään on perustettu kunnan toimintaa tukeva elinvoimayhdistys, joka keskittyy erityisesti hanke-rahoitusten hakemiseen. Tervossa taas on kokoontunut kaikille avoin elinvoima- ja ideointiryhmä.
- **Asukasosallistumisen lisääminen:** Yhteisöllisyys, yhteis- ja talkoohenki ja aktiiviset ihmiset ovat kehittämisselvityksen mukaan kunnan keskeinen vahvuus ja kunnalle keskeinen voimavara. Ottamalla asukkaat mukaan suunnitteluun ja kuuntelemalla aidosti asukkaiden mielipiteitä pystytään kehittämistoimia kohdentamaan niihin asioihin, jotka ovat asukkaiden hyvinvoinnin kannalta olennaisia.

TAVOITE

Rautalammin tunnettuuden ja markkinoinnin lisääminen.

TOIMENPITEET

- **Kuntamarkkinointi.** Erottuva kunnan vahvuuksiin perustuva markkinointi uusien yritysten, asukkaiden, vapaa-ajan asukkaiden ja etätyöntekijöiden houkuttelemiseksi. Kohdemarkkinointi esim. Jyväskylässä, Kuopiossa ja pääkaupunkiseudulla. Mainosvideon laatiminen. Lukion tunnettavuuden hyödyntäminen koko kunnan markkinoinnissa.
- **Markkinointisuunnitelma.** Kunnan markkinoimiseksi tulisi ensin tunnistaa kunnan omat vahvuudet ja kirkastaa kuntakuva/ imago. Sen jälkeen määritellään kenelle markkinoidaan (eri kohderyhmät, asukkaat, vapaa-ajan asukkaat, yritykset, matkailijat), mitä markkinoidaan (mm. kansallispuisto ja muut matkailukohteet, luonto/luonnonläheisyys, etätyön mahdollisuudet, ratsastuskeskus/lukio, kulttuuritarjonta/museo, asunnot, asuntotontit, yritysten toimitilat/tontit) sekä mitä markkinointikanavia käytetään.
- **Tiedottajan palkkaaminen.** Kehittämisselvitykseen vastanneet toivoivat aktiivista tiedottamista kunnan päätöksistä.
- **Opastuksen parantaminen ja uudistaminen:** uudet Rautalammin tyypilliset opasteet ja kyltit Rautalammin omien taiteilijoiden ja yritysten toteuttamina. Samoja opasteita käytetään koko kunnan alueella.

3.3. Yhteenvedo

Rautalammin kuntastrategian mukaan ”Rautalampi on uudistuva, voimistuva ja hyvinvoiva kuntayhteisö, jonne palataan yhä uudelleen ja juurrutetaan”.

Kehittämiskyselyn mukaan Rautalammin keskeinen vahvuus on yhteisöllisyys ja yhteishenki. Toisaalta korostettiin positiivisen ilmapiirin vahvistamisen tärkeyttä ja avoimuutta kaikessa kunnan toiminnassa. Rautalampi on vetovoimainen vapaa-ajan asuntoalueena ja matkailukohteena, mutta kunnan vetovoima asuinpaikkana ja erityisesti yritysten sijaintipaikkana vaatii kehittämistä. Uusien asukkaiden ja yritysten houkuttelevuus kuntaan edellyttää kuntakuvan kirkastamista ja tunnettavuuden lisäämistä. Uusien asukkaiden ja yritysten myötä kunnan elinvoima vahvistuu.

Asukkaille elinvoimainen Rautalampi tarjoaa monipuolisia asumisvaihtoehtoja eri sijaintipaikoilla, toimivat peruspalvelut sekä työpaikkoja ja toimentulo-mahdollisuuksia. Uudet asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat tuovat kuntaan lisää elinvoimaa ja palveluille lisäkysyntää ja yrityksille työvoimaa.

Yrityksille elinvoimainen Rautalampi tarjoaa kilpailukykyisen sijaintipaikan ja mahdollisuuden liiketaloudellisesti kannattavaan toimintaan. Yrityksmyönteisin kunta tarjoaa monipuoliset yrityspalvelut, joustavasti toimitiloja ja tontteja erilaisten yritysten tarpeisiin.

Elinvoiman lisääntyminen vahvistaa paikallistaloutta. Uudet asukkaat ja yritykset tuovat lisäkysyntää palveluille ja lisäävät kunnan kunnallisverotuloja. Menestyvät yritykset puolestaan lisäävät kunnan saamia yhteisöverotuloja ja houkuttelevat edelleen uusia yrityksiä ja investointeja kuntaan. Yritykset tarjoavat asukkaille uusia työmahdollisuuksia, mikä parantaa työllisyyttä, nostaa tulotasoa ja lisää sitä kautta kuntalaisten käytettävissä olevia tuloja, ostovoimaa ja hyvinvointia. Syntyy positiivisen kasvun kehä.

